

Iiro Jussila • Panu Kalmi • Eliisa Troberg

SELVITYS OSUUSTOIMINTATUTKIMUKSESTA MAAILMALLA JA SUOMESSA

OSUUSTOIMINNAN NEUVOTTELUKUNTA

Iiro Jussila • Panu Kalmi • Eliisa Troberg

SELVITYS OSUUSTOIMINTATUTKIMUKSESTA MAAILMALLA JA SUOMESSA

OSUUSTOIMINNAN NEUVOTTELUKUNTA

Graafinen suunnittelu:
Seppo Vartiainen

ISBN 978-952-5276-23-7

Painorauma Oy, Rauma 2008

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	6
1.1	Taustaa	6
1.2	Selvityksen tavoite ja toteutus	8
2.	OSUUSTOIMINTATUTKIMUS MAAILMALLA JA SUOMESSA	12
2.1	Osuustoiminnan tutkimus kansantaloustieteessä	12
2.2	Osuustoiminnan tutkimus liiketaloustieteissä	17
2.3	Yhteisötalouden ja sosiaalisen yrittäjyyden tutkimus	25
2.4	Osuustoiminnallisen yhteisyrityksen ja osuustoiminnan uusien sovelluksien tutkimus	29
3.	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
3.1	Yhteenveto	33
3.2	Keskeiset tutkimusaiheet tulevaisuudessa	34
3.3	Osuustoimintatutkimuksen roolista ja resursseista	37
	LÄHDELUETTELO	39
	LIITTEET	48
	Liite 1. Suomalainen osuustoiminnan tutkimus teemoittain	48
	Liite 2. Première Conférence mondiale de recherche en économie sociale du CIRIEC	51
	Liite 3. Reclaiming the Economy: the Role of Cooperative Enterprise, Ownership and Control	52
	Liite 4. Mapping Co-operative Studies in the New Millennium	55
	Liite 5. Keskeisiä EMES (European Research Network)-verkostoon kuuluvia yliopistoja ja tutkijoita	56
	Liite 6. Työntekijäomisteisuuden vaikutuksiin kohdistuvia tutkimuksia 2000-luvulla	57
	Liite 7. Osuustoiminnan uusia sovelluksia koskevia tutkimuksia	58
	Liite 8. Osuustoiminta-aiheisia artikkeleita julkaisevia kansantaloustieteen aikakauskirjoja	58
	Liite 9. Keskeistä osuuspankkeihin ja keskinäiseen vakuutustoimintaan liittyvää kirjallisuutta	59
	Liite 10. Osuustoimintakirjallisuutta kansantaloustieteen huippulehdissä	60
	Liite 11. Liiketaloustieteen keskeiset osuustoimintatutkimuksen teemat ja niistä tehdyt tutkimukset	61

ESIPUHE

■ Samoin kuin muut yritysmallit myös osuustoiminta tarvitsee kehittyäkseen sijansa yliopistojen ja korkeakoulujen tutkimuksessa ja opetuksessa. Toivomme, että tämä Osuustoiminnan neuvottelukunnan aloitteesta laadittu ja yhteistä tietopohjaa lisäävä selvitys osuustoimintatutkimuksesta maailmalla ja Suomessa auttaa paitsi Osuustoiminnan neuvottelukuntaa, myös opetushallintoa, yliopistoja, korkeakouluja ja tutkijoita pohtimaan toimenpiteitä, joilla osuustoiminnan akateemisen tutkimuksen ja opetuksen asemaa voitaisiin tulevina vuosina kehittää. Todennäköisesti vastaavaa raporttia ei ole tehty missään päin maailmaa, joten tämä selvitys on samalla pioneerityötä.

Osuustoiminta yritystoiminnan mallina ja osuuskunta yritysmuotona ovat laajasti käytössä eri puolilla maailmaa. Kansainvälisen Osuustoimintaliiton ICA:n mukaan osuuskunnissa on jäsenyyksiä kaikkiaan lähes 800 miljoonaa. Osuuskunnilla on vaikutusta jopa miljardien ihmisten toimeentuloon. Voisi siis ajatella, että käyttäjämisteisuuteen ja jäsenille tuotettaviin palveluihin perustuvaan osuustoimintaan ja sen kehittämiseen kohdistuisi myös akateemisessa maailmassa merkittävää mielenkiintoa ratkottaessa talouselämän ja yritystoiminnan, ihmisten toimeentulon ja yhteiskuntien sosiaalisen vakauden ja kehityksen kysymyksiä.

Suomi on suhteellisesti laskien maailman osuustoiminnallisimaa: jäsenyyksiä osuuskunnissa ja niihin verrattavissa vakuutusalan keskinäisissä vakuutusyhdistyksissä ja -yhtiöissä on yli seitsemän miljoonaa. Siten luulisi, että Suomessa osuustoiminnan tutkimus herättäisi erityistä kiinnostusta, koska osuustoiminnalla on maan kehitykselle suuri merkitys. Näin ei kuitenkaan ole. Valtaosin tutkijoiden mielenkiinto niin Suomessa kuin eri puolilla maailmaa kohdistuu osakeyhtiömalliin ja pörssiyrityksiin. Usein osuuskuntien toimintalogiikkaa palvelujen tuottamisesta jäsenille ei edes täysin hahmoteta; aina ei ilmeisesti edes haluta.

Vuonna 2001 toimintansa aloittanut Pellervo-Seura ry:tä, OP-Keskus osuuskuntaa, Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto SOKL ry:tä (S-ryhmä) ja Osuuskunta Tradeka-yhtymää yhdistävä Osuustoiminnan neuvottelukunta on ottanut tehtäväkseen yhteistyön edistämisen yliopistojen kanssa. Pyrkimyksenä on ollut luoda edellytyksiä osuustoimintaa koskevan akateemisen tutkimuksen ja sii-

hen pohjaavan opetuksen edistymiselle tarjoamalla yhteistyön kättä asiasta kiinnostuneille tutkijoille ja organisoimalla rahoituslähteitä. Neuvottelukunta on myös kannustanut yliopistojen ja korkeakoulujen hallintoa ja maan opetusviranomaisia ja poliittisia päätöksentekijöitä huomaamaan myös osuustoimintaa koskevat opetuksen ja tutkimuksen tarpeet.

Toimenpiteiden pohjaksi on tarvittu tietoa. Ensimmäinen selvitys, jonka Neuvottelukunta aiheesta pyysi, oli PhD Panu Kalmin vuonna 2003 laatima raportti osuustoiminnan liiketaloustieteellisen tutkimuksen ja opetuksen kehittämisestä. Kalmi totesi, että osuustoimintaa koskeva liiketaloustieteellinen tutkimus ja opetus on ollut vähäistä ja marginaalissa tieteen valtavirroista. Tilanne oli paljolti sama myös muilla tieteenaloilla.

Viime vuosien aikana asiat ovat menneet eteenpäin, kuten tässä raportissa tulee ilmi. Tulevaisuus ei ole kuitenkaan turvattu ilman jatkotoimenpiteitä. Niiden suunnittelemiseksi Neuvottelukunta pyysi tammikuussa 2008 neuvonpitoon vuorineuvos Kari Neilimon, ministeri Antti Tanskasen ja professori Paavo Okon, joilla on laaja kokemus niin yliopistomaailmasta, talouselämästä kuin yhteiskunnasta yleisesti. Heidän neuvostaan Osuustoiminnan neuvottelukunta pyysi kauppatieteen tohtori, professori Iiro Jussilaa, PhD, akatemiatutkija Panu Kalmia ja kauppatieteen tohtori, vanhempi tutkija Eliisa Trobergia laatimaan selvityksen osuustoimintatutkimuksen tilasta maailmalla ja Suomessa. Selvitys valmistui kesällä 2008.

Osuustoiminnan neuvottelukunta kiittää raportin tekijöitä hyvin tehdystä työstä.

Syyskuussa 2008

Osuustoiminnan neuvottelukunta

Osuustoiminnan neuvottelukunnan julkaisut myös verkossa:
<http://www.pellervo.fi/osuustoiminnan-neuvottelukunta/julkaisut.html>

1. JOHDANTO

■ Tämä selvitystyö tarjoaa osuustoiminnasta kiinnostuneille tietoa osuustoiminnan tutkimuksesta maailmalla ja Suomessa. Tuomme raportissamme esiin myös suomalaista osuustoimintaopetusta. Lukijan on syytä tiedostaa, että osuustoimintaa on tutkittu paljon enemmän kuin mitä selvitystyön puitteissa on mahdollista osoittaa. Keskitymme työssämme etupäässä akateemisen arviointiprosessin läpikäyneisiin tutkimuksiin. Näidenkin osalta rajaudumme pääasiassa sellaisiin englanninkielisiin tutkimuksiin, joiden tiedot on saatavissa erilaisista tietokannoista. Näin ollen selvityksemme ulkopuolelle jää ei-englanninkielinen tutkimus sekä merkittävä määrä erilaisissa selvityksissä ja raporteissa sekä populaarikirjallisuudessa esiteltyä tutkimustietoa. Yhtäältä tämä tieto voisi olla ammatinharjoittajien näkökulmasta kiinnostavaa. Toisaalta se ei lähdehierarkian kannalta voi toimia osana tutkimusten viitekehystä pyrittäessä julkaisemaan aineistoa korkeatasoisissa kansainvälisissä tiedelehdissä.

1.1 Taustaa

Osuustoimintatutkimuksen perustan voidaan sanoa kiinnittyvän 1840-luvulta peräisin oleviin osuustoiminnan kansainvälisiin Rochdalen periaatteisiin. Kansainvälinen osuustoimintaliitto (ICA) on viimeksi uudistanut nämä osuustoiminnan identiteetin peruslähdekohdat vuonna 1995. ICA:n toiminnassa on alusta lähtien ollut mukana tutkijoita. Esimerkiksi pitkään ICA:n presidenttinä toiminut ranskalainen Charles Gide oli aikansa tunnetuimpia kansantaloustieteilijöitä, joka käsitteli ensimmäisenä sosiaalitalouden käsitettä¹. Nykyisin ICA:n tutkimuskomitean ympärille on muodostunut yhteistyöverkosto, joka toimii maapallonlaajuisena foorumina keskustelulle osuustoiminnan teoreettisista ja käytännön kysymyksistä. ICA järjestää muun muassa vuosittaisen osuustoiminnan tutkimuskonferenssin. Lisäksi YK:lla ja sen erityisjärjestöillä on merkittävää osuustoiminnan tutkimusta ja koulutusta yhdistäviä tehtäviä (Köppä 2006).

¹ Katso esimerkiksi Gide (1921).

Parin viime vuosisadan aikana osuustoiminta on levittäytynyt ympäri maailmaa. Sen soveltamismuodot ovat hyvin moninaiset ja siksi onkin ymmärrettävää, että osuustoimintaa tutkitaan monilla eri tieteen aloilla ja monissa yliopistoissa sekä korkeakouluissa. Kat-tavan katsauksen tekeminen osuustoiminnan kansainvälisestä tut-kimuksesta on hyvin haasteellista, koska tutkimusta tehdään sekä eri maiden osuustoiminnan tutkimuskeskusten sisällä että yliopis-tojen ainelaitoksissa. Suurin osa tutkimusta tapahtuu varsinaisten osuustoiminnan tutkimusyksiköiden ulkopuolella. Esim. kansanta-loustieteen alueella tutkimus tapahtuu yleensä kansantaloustieteen laitoksilla yksittäisten tutkijoiden kiinnostuksesta riippuen. Samoin maatalousekonomian alalla tutkimus tapahtuu paljolti alan laitok-silla. On vielä huomioitava, että monilla muiden aihealueiden tut-kimushankkeilla on yhtymäkohtia osuustoiminnan tutkimukseen (esim. tietyt liiketaloustieteen hankkeet, kuten innovatiivinen orga-nisaatiotutkimus ja tulevaisuuden tutkimus).

Osuustoiminnan kansainväliseen identiteettiin läheisesti liittyvis-tä akateemisista tutkimusorganisaatioista vahvimpia ovat CIRIEC ja AGI. CIRIEC:n eli International Center of Research and Informa-tion on the Public, Social and Cooperative Economy toiminta kattaa latinalaisten kielten (ranska, espanja, portugali) alueen yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tehtävän osuustoiminnan tutkimuksen, AGI eli Arbeitsgemeinschaft genossenschaftswissenschaftlicher Institute toimii Keski-Euroopan saksankielisten maiden yliopistojen osuus-toimintatutkimuksen yhteistyöelimenä. Sen työ kattaa myös Aasian, Afrikan ja Pohjois-Amerikan osuustoimintatutkijoiden ja -opet-tajien yhteysverkostot. Verkoston toimijoina on osuustoiminnan tutkijoiden yhdistyksiä eri maissa. Myös Pohjoismaissa on viritelty osuustoiminnan tutkijoiden yhteistyötä ruotsalaisen Kooperati-va Föreningenin aloitteesta, mutta melko heikoin tuloksin. Viron osuustoiminnan tutkimusseuran kanssa on suomalaisella Koopera-tiivi r.y.:llä ollut yhteisiä tutkijatapaamisia (Köppä 2006).

Kansainvälisen osuustoimintatutkimuksen ja -opetuksen ym-pärillä järjestetään vuosittain useita tutkimuskonferensseja, esi-merkiksi ICA:n yleiset ja maanosittaiset seminaarit, CIRIEC:n ja AGI:n sekä Pohjois-Amerikan tutkijajärjestöjen seminaarit. Lisäksi

osuustoimintatutkimuksen tiimoilta on syntynyt tieteellisiä julkaisusarjoja ja aikauskirjoja, kuten ICA:n Review of International Co-operation, CIRIEC:n Annals of Public and Co-operative Economy, AGI:n Zeitschrift für das gesamte Genossenschaftswesen, Israelissa ilmestyvä Journal of Rural Cooperation sekä Kooperativa Föreningens Kooperativ Årsbok. Kansainvälisesti ehkä aktiivisimpia osuustoimintatutkimuksen yhteistyön edistäjiä ovat viime vuosina olleet kanadalaiset Saskatchewanin ja Victorian sekä Sherbrooken yliopistot samoin kuin espanjalaiset yliopistot. Soveltavan ja kehitystoimintaan orientoituneen osuustoiminnan tutkimuksen ja opetuksen vahvoja kansainvälisiä yliopistotoimijoita ovat olleet erityisesti Saksassa Marburgin Philipps Universität sekä USA:ssa Wisconsinin yliopiston Center for Cooperatives. Ne ovat toteuttaneet pitkäjänteisesti kehitysmuutososuustoiminnan koulutus- ja kehittämissuunnitelmia ja järjestäneet kansainvälistä osuustoiminnan tutkinto-opetusta. Britanniassa Co-operative College Manchesterissa ja Plunkett Foundation Oxfordin lähellä ovat myös keskeisiä kansainvälisen osuustoimintatutkimuksen soveltamisen ja koulutuksen vetureita. Samoin Britanniassa Roger Spear, Open University, Milton Keynes, ja University of Wales Institute of Cardiffin tutkijat ovat toimineet aktiivisesti erityisesti yhteisötalouden ja sosiaalisen yrittäjyyden alueilla.

1. 2 Selvityksen tavoite ja toteutus

Tämän selvityksen tavoitteena on tuoda esille keskeiset osuustoimintaa ja yhteisötaloutta koskevat tutkimussuuntaukset Suomessa ja maailmalla sekä asemoida suomalainen osuustoimintatutkimus kansainväliseen osuustoimintatutkimukseen. Asemoinnissa tuodaan esille se, missä tutkimussuuntauksissa Suomessa on vahvaa tutkimusta ja miltä alueilta sitä puuttuu. Selvityksen johtopäätöksissä myös ennakoidaan tulevaisuudessa vahvistuvia tutkimussuuntauksia.

Selvityksessä keskitytään taloustieteen, liiketaloustieteen ja yhteiskuntatieteiden alojen tutkimuksiin. Nämä tutkimukset edustavat osuustoiminnan tutkimuksen enemmistöä maailmalla. Tutkimusten kohteena ovat erityisesti suuri osuustoiminta, osuustoiminnallinen yrittäjyys sekä yhteisötalous. Selvityksessä tuodaan esille lyhyesti myös Suomessa tehdyt ja tekeillä olevat osuustoiminnan taloushistoriaan, juridiikkaan, talousmaantieteeseen sekä kielitieteeseen liittyvät tutkimukset (ks. Liite 1).

Selvitys on toteutettu erilaisia dokumentteja sekä osuustoimintakirjallisuutta aineistona käyttäen. Dokumentaatiolähteiden osalta on käyty läpi keskeiset ulkomaiset yliopistolliset osuustoiminnan tutkimuskeskukset, viimeaikaisten osuustoiminnan tutkimuskonferenssien sisältöjä sekä kansainvälisiä jurnaleita. Seuraavien osuus-

Taulukko 1.		
INSTITUUTTI/YKSIKKÖ	YLIOPISTO/KORKEAKOULU	MAA
British Columbia Institute for Co-operative Studies	University of Victoria,	British Columbia, Canada
Center for the Study of Co-operatives	University of Saskatchewan	Saskatchewan, Canada
Center for Cooperatives	University of Wisconsin-Madison	Wisconsin, USA
Arthur Capper Cooperative Center	Kansas State University	Kansas, USA
Cooperative Enterprise Program	Cornell University	New York, USA
Cooperative Learning Center	The University of Minnesota	Minnesota, USA
Quentin Burbick Center for Cooperatives	North Dakota State University	North Dakota, USA
Center for Cooperatives	University of California	California, USA
Center for Co-operative Studies	University College Cork	Ireland
IRECUS	Université of Sherbrooke	Québec, Canada
	The Cooperative College	United Kingdom
School of Management	University of Leicester	United Kingdom
National Institute of Co-operative Management (n. 20 instituuttia)	National Council for Cooperative Training	India

Taulukko 2.		
KONFERENSSIN NIMI	JÄRJESTYSPAIKKAKUNTA	AJANKOHTA
Strengthening and Building Communities: The Social Economy in a Changing World	Victoria, Canada	22.- 25. lokakuuta, 2007.
Reclaiming the Economy: the Role of Cooperative Enterprise, Ownership and Control: An International Conference on Cooperative Forms of Organization	Cardiff, United Kingdom	6.- 8. Syyskuuta, 2006.
Mapping Co-operative Studies in the New Millenium	Victoria, Canada	28.- 31. toukokuuta, 2003.

toiminnan tutkimuskeskusten internet-sivuilta on käyty läpi niiden keskeiset tutkimukset (ks. Taulukko 1):

Osuustoiminnan tutkimusta tekevien ja/tai opetusta antavien ulkomaisten instituuttien ja yksiköiden lisäksi olemme läpikäyneet osuustoimintaa käsittelevien kansainvälisten konferenssien sisältöä (ks. Liitteet 2, 3, ja 4). Tarkastelemamme konferenssit on listattu seuraavassa taulukossa (ks. Taulukko 2).

Vaikka erilaisten osuustoimintatutkimusta ja -opetusta edistävien tahojen ja konferenssien olemassaolo on tärkeää, tiedeyhteisön saavutuksia voidaan arvioida ennen kaikkea sen perusteella, missä määrin se on onnistunut julkaisemaan tutkimustuloksiaan tieteellisissä aikakauskirjoissa sekä tässä tapauksessa myös sen perusteella, missä määrin se on onnistunut luomaan tieteelliset kriteerit täyttäviä aikakauslehtiä. Osuustoimintatutkimuksen tilan kartoittamiseksi tästä näkökulmasta kävimme läpi laajan joukon kansainvälisiä tiedeleh-

tiä (n=60). Ensimmäinen ryhmä ”huippulehdet” (n=40) koostuu tieteenalojensa vaikuttavimmista lehdistä (kriteerinä The Thomson Scientific Impact Factor). Toisen ryhmän (n=16) lehdissä osuustoiminnalla ei ole erityistä roolia, mutta kyseiset lehdet ovat julkaisseet myös osuustoimintaa käsitteleviä juttuja. Kolmas ryhmä (n=4) sen sijaan on vihkiytynyt osuustoimintaa käsittelevän tutkimuksen julkaisemiseen. Ensimmäisen ryhmän osalta tarkastelumme kohdistui koko niiden julkaisuhistoriaan. Muiden lehtien osalta keskityimme 2000-luvun tutkimusartikkeleihin. Läpikäymämme lehdet on listattu seuraavassa taulukossa (Taulukko 3).

Taulukko 3.	
KANSANTALOUSTIETEEN HUIPPULEHDET American Economic Review Econometrica	Economic Journal Journal of Political Economy Quarterly Journal of Economics
LIIKETALOUSTIETEEN HUIPPULEHDET (vaikuttavuusarvo > 1.500) Academy of Management Journal Academy of Management Review Accounting Review Administrative Science Quarterly Decision Science Entrepreneurship Theory and Practice Harvard Business Review Human Resource Management Information and Management Information Systems Research Journal of Accounting and Economics Journal of Accounting Research Journal of Business Venturing Journal of Consumer Research Journal of Finance Journal of Financial Economics	Journal of International Business Studies Journal of Management Journal of Management Information Systems Journal of Management Studies Journal of Marketing Journal of Marketing Research Journal of Operations Management Journal of Organizational Behaviour Journal of Product Innovation Management Journal of Service Research Leadership Quarterly Marketing Science MIS Quarterly Organizational Behav. and Human Decision Process Organization Science Organization Studies Review of Accounting Studies Review of Financial Studies Strategic Management Journal
OSUUSTOIMINTAA(KIN) JULKAISEVAT LEHDET Annals of Public and Cooperative Economics Corporate Governance Cross Cultural Management: An Internat. Journal Economic and Industrial Democracy Human Relations International Journal of Decision Ethics International Journal of Sociology and Social Policy	Journal of Banking & Finance Journal of Business Ethics Journal of Corporate Finance Journal of Socioeconomics Local Economy Long Range Planning Review of Social Economy Scandinavian Journal of Management Social Responsibility Journal
OSUUSTOIMINTAAN KESKITTYVÄT LEHDET International Journal of Co-operative Management	Journal of Co-operative Studies Journal of Rural Co-operation Review of International Co-operation

Etsimme osuustoimintaa käsittelevää tutkimusta käyttäen hyväksi seuraavia tietokantoja: ABI Inform, EBSCO, Elsevier – Science Direct, Emerald ja Ingenta sekä käyden osittain läpi lehtien kotisivujen sisällysluetteloita. Tietokantojen hauissa käytimme hakusanoina osuustoimintaa (cooperation), osuuskuntia (cooperatives), yhteisötaloutta (social economy) sekä luotto-osuuskuntia (credit unions). Kävimme läpi haun tuottamat listaukset hyläten hakutulokset, jotka eivät vastanneet tarkoitustamme.

Suomalaisen tutkimuksen osalta selvityksen kohteena olivat väitöskirjaansa tekevät jatko-opiskelijat sekä väitöskirjan jälkeistä tutkimusta tekevät tutkijat (ks. Liite 1). Pellervon internet-sivuilla olevia tutkimusaihe-ehdotuksia verrattiin olemassa olevaan tutkimukseen ja tätä kautta etsittiin suomalaisen tutkimuksen aukkoja. Näitä tutkimuksen aukkoja tuodaan esille selvityksen johtopäätöksissä.

2. OSUUSTOIMINTATUTKIMUS MAAILMALLA JA SUOMESSA

■ Tässä pääluvussa käsittelemme osuustoimintatutkimuksen tilaa kansantaloustieteen, liiketaloustieteen sekä yhteisötalouden ja sosiaalisen yrittäjyyden kentällä.

2.1 Osuustoiminnan tutkimus kansantaloustieteessä

Kansantaloustieteessä osuuskuntien tutkimuksella on pitkät perusteet. Monissa maissa kansantaloustieteilijät olivat 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa hyvinkin aktiivisia sekä osuustoiminnan tutkijoina että käytännön aktivisteina, esim. Hannes Gebhard Suomessa, Charles Gide Ranskassa ja Johannes Conrad Saksassa. 1900-luvun taloustieteen oppikirjoissa käsiteltiin myös osuustoimintaa melko laajasti, mutta osuuskuntien käsittely oppikirjoissa väheni asteittain toisen maailmansodan jälkeen (Kalmi, 2007). Tämä oli seurausta tieteen sisällöllisistä muutoksista, kun abstraktia teoriaa alettiin korostaa empiirisen institutionaalisen analyysin sijaan. Osuuskunnista on silti tehty monipuolista tutkimusta tämänkin jälkeen, vaikka tutkimuskohteena se on enemmän tieteenalan reuna-alueilla kuin keskustassa.

Osuuskuntien tutkimus taloustieteessä on ollut jossain määrin riippuvaista yhteiskunnallisista muoti-ilmiöistä. Erityisesti 1970-luvulla työosuuskuntiin liittyvä tutkimus työntekijöiden itsehallinnollisista yrityksistä (*worker self-managed firms*) oli vahvassa nousussa. Tämä liittyi pitkälti Jugoslavian kokemuksiin itsehallinnollisesta sosialismista ja vaihtoehtojen etsimisestä neuvostososialismille. Keskeinen kirja tässä traditiossa oli Jaroslav Vanekin vuonna 1970 ilmestynyt *The General Theory of Labor-Managed Market Economies*. 1970-luvulla ja 1980-luvulla kansantaloustieteen huippulehdissä julkaistut osuustoimintaa käsittelevät artikkelit liittyivät nimenomaan tähän kirjallisuudenhaaraan. Jotkut tutkijat (mm. Derek Jones, Hamilton College ja Saul Estrin, London School of Economics) hyödynsivät tätä viitekehystä työosuuskuntien tarkasteluun läntisissä teollisuusmaissa. Työntekijöiden itsehallintoa koskeva kirjallisuus näivettyi 1990-luvulla Jugoslavian hajotessa ja siitä syntyneiden val-

tioiden luopuessa keskusjohtoisesta sosialismista. Tätä kirjallisuutta kuitenkin edelleen käytetään tarkasteltaessa osuuskuntia läntisissä teollisuusmaissa (mm. Pencavel 2001). Itsehallinnollisten yritysten teoriaa voidaan myös soveltaa muun tyyppiin osuuskuntiin, kuten maatalouden tuottajaosuuskuntiin (Volk, 1994). Kirjallisuutta työntekijöiden itsehallinnollisista yrityksistä sovellettiin jonkin verran myös siirtymätalouksien henkilöstöomisteisten yritysten tarkasteluun, vaikka teorian soveltuvuus tähän institutionaaliseen viitekehukseen onkin kyseenalainen.

1980-luvulta lähtien osuustoimintaan liittyvä kansantaloustieteellinen tutkimus on usein liittynyt omistajaohjauksen (*corporate governance*) tutkimukseen. Melko usein tässä kirjallisuudessa lähdetään olettamuksesta, että voittojen maksimointi on yritysten luontaista toimintaa ja kaikki poikkeamat tästä alentavat tehokkuutta tai vääristävät kilpailua. Toisin sanoen jo alkuasetelma on osuustoiminnallisille yrityksille epäsuotuisa. Henry Hansmannin paljon siteerattu *The Ownership of Enterprise* muodosti jonkinlaisen poikkeuksen, koska hän yritti ymmärtää myös osuuskuntien mahdollisia tehokkuusetuja voittoa maksimoiviin yrityksiin nähden. Vaikka Hansmannin teos herätti aikanaan melko paljon huomiota ja synnytti jonkin verran muuta kirjallisuutta, sen vaikutus taloustieteen kirjallisuuteen jäi vähäisemmäksi kuin aikanaan Vanekin teoksen, ja vaikutus näyttää nyt olevan melko lailla hiipunut. Jonkin aikaa myös eräät johtavat sopimusteoreetikot (Rey, Tirole, Hart, Moore) olivat aiheesta kiinnostuneita, mutta kiinnostus näyttää jääneen lyhytaikaiseksi.

Tällä hetkellä kansantaloustieteessä suosituin osuustoimintaan liittyvistä tutkimusaiheista näyttäisi olevan mikrorahoitus. Tähän on vaikuttanut mm. bangladeshilaisen Grameen-pankkiin liittyvä julkisuus, Grameenhan on pitkälti osuustoiminnallinen. Mikrorahoitus on tutkimusalana toki laajempi kuin pelkästään osuuspankkeihin liittyvä tutkimus, koska osuuspankit (tai pikemminkin osuuskassat) ovat vain yksi muoto organisoida mikrorahoitusta. Myös liikepankit ja erilaiset voittoa tavoittelemattomat yksityiset organisaatiot (joista käytetään englannin kielestä johdettua lyhennettä NGO) ovat yleisiä

mikrorahoituksessa. Tässä kirjallisuudessa on kuitenkin yllättävän vähän vertailevaa eri organisaatiomuotojen etuihin ja kustannuksiin liittyvää tutkimusta (ks. Armendariz de Aghion ja Morduch 2005 yleiskatsauksena kirjallisuuteen).

Pankki- ja vakuutustoiminnan taloustieteellinen kirjallisuus on luonteeltaan aina ollut jossain määrin institutionaalista. Siten osuuspankkeja ja osuustoiminnallisia (keskinäisiä) vakuutusyhtiöitä on myös jonkin verran tutkittu. Usein tutkimus on liittynyt osuustoiminnallisten yritysten ja voittoa maksimoivien yritysten tehokkuuden vertailuun. Tyypillinen tulema tässä kirjallisuudessa on, että osuustoiminnallisten ja voittoa maksimoivien yritysten välillä ei voi havaita merkittäviä tehokkuuseroja, vaikka toiminnassa onkin havaittavissa selkeitä eroja (mm. osuuspankit ovat selkeästi enemmän keskittyneitä kuluttajamarkkinoille kuin liikepankit, ja sen vuoksi niiden toiminta on vähemmän riskialtista). Sen sijaan on edelleenkin liian vähän tutkimusta siitä, mikä antaa osuustoiminnallisille yrityksille kilpailuetua muihin yrityksiin verrattuna. Osuuspankkeihin liittyvästä kirjallisuudesta tarjoaa hyvän yleiskatsauksen Fonteyne (2007) ja keskinäisistä vakuutusyhtiöistä Ruuskanen (2007). Osuuspankeista on tehty myös mielenkiintoista taloushistoriallista tutkimusta. Alan tutkimusta on erityisesti tehnyt Yalen professori Timothy Guinnane, joka on tutkinut saksalaisten osuuspankkien kehitystä. Osuuspankkeja ja keskinäistä vakuutustoimintaa käsittelevää kirjallisuutta on kerätty liitteeseen 9.

Maatalouden tuottajaosuuskunnista on olemassa runsaasti kirjallisuutta maatalouden taloustieteen (*agricultural economics*) alalla. Tässä tutkimuksessa on käytetty lähestymistapana uuden institutionaalisen taloustieteen käsitteitä enemmän kuin muussa taloustieteellisessä osuustoimintatutkimuksessa. Myös päätöksentekokoalitioita tarkasteleva peliteoreettinen tarkastelu on ollut suosittua. 1970-luvun alusta alkanut uusi mielenkiinto yrityksen taloustiedettä kohtaan on näkynyt tälläkin alalla teorioiden kehityksessä. Viime aikoina tutkimuksen fokuksena on ollut erityisesti tuottajaosuuskuntien kasvu ja kansainvälistyminen sekä näiden vaikutukset jäsenten asemaan ja osuuskuntien rakenteisiin. Myös uudentyypisten omistusmuotojen, kuten hybridiosuuskuntien, nousu on inspiroinut paljon uutta tutkimusta.

Kuluttajaosuuskunnista, kuten osuuskaupoista, on olemassa hyvin vähän viimeaikaista kansantaloustieteellistä tai empiiristä tutkimusta. Toisin oli ennen toista maailmansotaa. Muutos voi osin johtua siitä, että osuuskaupat eivät ole kovinkaan yleisiä Yhdysvalloissa, joka on usein suunnannäyttävä tutkimuksen alalla. Myöskään asunto-osuuskunnista ei ole juuri tutkimusta (huolimatta niiden yleisyydestä Yhdysvalloissa).

Yleisesti ottaen kansantaloustieteilijät tekevät esim. sosiologieihin verrattuna hyvin vähän tutkimusta osuuskunnista yhteiskunnallisena liikkeenä, ja liikevaihdolla mitattuna melko marginaaliset osuustoiminnan lohkot (mm. uusosuustoiminta) jäävät tutkimuksen valtavirran katveeseen. Osuuskuntia tutkitaan enemmän aloilla, joilla osuustoimintaan liittyvä liiketoiminta on melko keskeistä, kuten on laita elintarviketuotannossa tai pankki- ja vakuutustoiminnassa. Kuitenkaan aina ei taloudellinenkaan merkitys korreloi tutkimuksen määrän kanssa, kuten kuluttajosuuskuntiin ja asunto-osuuskuntiin liittyvän tutkimuksen vähäisyys osoittaa. Toisinaan taloustieteilijät tekevät tutkimusta yhteiskunnallisiin muoti-ilmiöihin liittyvistä osuustoiminnallisista aiheista, kuten mikrorahoituksen tai työntekijöiden itsehallinnon esimerkit osoittavat. Keskeinen edellytys alan kirjallisuuden syntymiselle tuntuu olevan se, että ongelma pystytään muotoilemaan abstraktin matemaattisen mallin kielelle. Toisaalta tämä aiheuttaa sen, että alan seuranta on hankalaa taloustieteelliseen kirjallisuuteen ja alan matemaattisiin malleihin vihkiytymättömille, ja että yhteys käytännön institutionaalsiin kysymyksiin jää usein hämäräksi.

Lukuisat kansantaloustieteen lehdet ovat julkaisseet osuustoimintaan liittyvää tutkimusta vuosien varrella, joskin hyvin harvat lehdet julkaisevat aihepiiristä säännöllisesti. Käytännössä katsoen kaikki soveltavaan kansantaloustieteeseen liittyvät johtavat julkaisut ovat julkaisseet artikkeleita osuuskunnista (ks. liite 10). Liitteeseen 8 on kerätty kansantaloustieteeseen tai sen lähialueisiin liittyviä lehtiä, jotka julkaisevat aiheesta säännöllisesti.

Osuustoiminnan kansantaloustieteellinen tutkimus Suomessa

Suomessa osuustoiminnan kansantaloustieteellistä tutkimusta on tehty suhteellisen vähän. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja Raija Volk teki väitöskirjansa aiheesta vuonna 1993. PTT:n nykyisen toimitusjohtajan Pasi Holmin väitöskirjan luku 6 käsittelee elintarvikealan osuustoiminnallisen yrityksen kilpailua vientimarkkinoilla (Holm 1994), ja hän on myös julkaissut aiheesta artikkelin kansainvälisessä aikakauskirjassa (Holm 1996).

Kansantaloustieteellistä tutkimusta aiheesta on tehty lähinnä Helsingin kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen laitoksella. Tutkimuksen aiheet ovat olleet seuraavia: uusien osuuskuntien alueellinen synty (Kalmi, 2008), osuuskuntien yleisyys kansantaloustieteen oppikirjoissa (Kalmi, 2007), osuuskuntien yleisyys kansainvälisessä vertailussa ja sen yhteydet luottamukseen ja tulonjakoon (Jones ja Kalmi, 2008), osuuskuntien erityispiirteet (Kalmi, 2002) sekä osuuspankkeihin liittyvät kysymykset (Jones, Kalmi ja Kau-

hanen 2007; Kalmi, Jones ja Jussila, 2007). Tällä hetkellä Helsingin kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen laitoksella on käynnissä ja käynnistymässä seuraavat tutkimusprojektit osuustoiminta-aiheista: uusien osuuskuntien synty alueellisesti ja niiden kasvu ja eloonjääminen vertailtuna muihin uusiin yrityksiin; osuuspankkien koulutuksen vaikuttavuus, niiden jäsenasteen määräytyminen ja jäsenasteen ja taloudellisen menestyksen väliset yhteydet. Kansantaloustieteen laitoksella on myös alkanut tutkimusprojekti pankki- ja rahoituspalvelujen saatavuudesta ja käytöstä Ugandassa, jossa osuustoiminnalliset yritykset ovat yksi keskeinen osa mikrorahoitusta. Näissä projekteissa suoritettava empiirinen tutkimus on luonteeltaan määrällistä.

Tämä tutkimus on verkottunutta muuhun kansantaloustieteelliseen tutkimukseen. Esim. ASSAn eli Allied Social Sciences Associationin kokouksessa New Orleansissa tammikuussa 2008 pidettiin vertaileva sessio *Uusien osuuskuntien synty eri Euroopan maissa*, jossa Panu Kalmi esitti tuloksia Suomen osalta. Osuuspankkitutkimuksen osalta Helsingin kauppakorkeakoululla järjestettiin joulukuussa 2007 kansainvälinen workshop aiheesta ”The Economics of Co-operative Banking”. Tämän aiheen tiimoilta on kehitymässä myös kansainvälistä tutkimusyhteistyötä. Osuuspankkien eurooppalainen kattojärjestö European Association of Co-operative Banks (EACB) on perustanut osuuspankkitutkimuksen eurooppalaisen aivoriihen, jossa Panu Kalmi on mukana perustajajäsenenä. Tämän verkoston tarkoituksena on edistää yhteisiä kansainvälisiä projekteja. Myös mikrorahoitukseen liittyvässä tutkimusprojektissa on kansainvälisiä yhteistyökumppaneita, mm. ILO:n Itä-Afrikan toimisto. Keskinäisiin vakuutuslaitoksiin liittyvän tutkimuksen osalta Panu Kalmi ja Olli-Pekka Ruuskanen olivat kirjoittajina Tapiolan kustantamassa kirjassa *Keskinäisyys – näkökulmia omistaja-asiakkuuteen* (Suomi, 2007), jossa keskinäistä vakuutustoimintaa tarkastellaan monitieteellisestä näkökulmasta. Kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen tutkimusta tehdään sekä yhteistyössä kansainvälisten yhteistyökumppanien (mm. Derek Jones, Hamilton College; Virginie Perotin, University of Leeds) että suomalaisten osuustoimintatutkijoiden kanssa (Eliisa Troberg, Iiro Jussila).

Elintarvikealalla osuustoiminnan tutkimusta on tehty Helsingin yliopisto maa- ja metsätaloustieteellisen tiedekunnan taloustieteen laitoksella. Petri Ollila on tehnyt tutkimusta Jerker Nilssonin kanssa. Ollilan viimeaikaisin tutkimus käsittelee tuottajaosuuskuntien kasvua ja kansainvälistymistä, ja niiden vaikutuksia jäsenten asemaan. Lisäksi Pellervon taloudellisessa tutkimuslaitoksessa on tehty viime vuosikymmeninä lukuisia elintarvikealaan ja osuustoiminnallisiin yrityksiin liittyviä tutkimuksia, joita on julkaistu PTT:n työpapersarjassa. PTT:n henkilökuntaa on lisäksi osallistunut lukuisiin osuustoimintaan liittyvien selvitysten laadintaan.

2.2 Osuustoiminnan tutkimus liiketaloustieteissä

Liiketaloustieteissä osuustoiminta on jäänyt tutkijoiden valtavirran huomion ulkopuolelle. Liiketaloustieteen tavoitteena on selvittää, kuinka organisaatio saadaan toimimaan ja pysymään tuottavana *jonkin* tavoitteen saavuttamiseksi. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että voitonmaksimoinnista poikkeavat tavoitteet ovat valtavirran tutkimuksen mukaan toissijaisia. Ihmisten käyttäytymistä ja (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Talous>) taloutta tutkivana tieteenä liiketaloustiede on keskittynyt tarkastelemaan pääasiassa (<http://fi.wikipedia.org/wiki/Yritys>) osakeyhtiöiden päätöksentekoon sekä toiminnan ohjaamiseen liittyviä kysymyksiä. Toiminta eri sidosryhmien suuntaan vaikuttaa kiinnostavan suurta osaa alan tutkijoista vain siinä tapauksessa, että sitä peilataan voitonmaksimointikriteeriä vasten.

Osuustoiminnan liiketaloustieteellinen tutkimus maailmalla

Kansantaloustieteestä poiketen liiketaloustieteellisen tutkimuksen kentältä puuttuvat osuustoiminnan merkkiteokset. Myöskään liiketaloustieteen huippulehdet eivät ole toistaiseksi ottaneet osuustoimintaa omakseen. Käyttämillämme hakukriteereillä niistä löytyy vain muutama osuustoimintaa käsittelevä artikkeli. *Administrative Science Quarterly* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Carroll, Goodstein ja Gyenes (1988) sekä Ingram ja Simons (2000). Edellisten artikkeli käsittelee Unkarin valtion päätöksentekorakenteiden muutosten vaikutuksia maatalousosuuskuntien organisaatorakenteisiin. Jälkimmäisten tutkimus tarkastelee puolestaan israelilaisten työosuuskuntien epäonnistumisia mutualismin ja ideologisen kilpailun konteksteissa. *Journal of Management Studies* -tiedelehdessä ovat puolestaan julkaisseet Núñez-Nickel ja Moyano-Fuentes (2004). Heidän artikkelinsa käsittelee tuottajaosuuskunnan omistusrakenteen roolia suojamuurina suhteessa osuuskunnan ympäristöön. Sisäistämällä toimijansa osuuskunta luo heihin voimakkaan sidoksen ja tarjoaa samalla mekanismin turvata perustavaa laatua olevat resurssit. Täten osuuskunnilla on parhaat mahdollisuudet selvittää, vaikka niiden saama ideologinen tuki on vähäisempää kuin muiden yritysmuotojen saama tuki. *Journal of Marketing* -tiedelehdessä on niin ikään julkaistu osuustoiminnasta, mutta nämä artikkelit ovat ilmestyneet yli puoli vuosisataa sitten. Murphy (1946) sai lehteen Britannian 100-vuotiaasta osuustoimintaliikettä käsittelevän jutun. Norby (1951) puolestaan läpäisi toimituksen arvioinnin Norjan kuluttajaosuustoimintaa käsittelevällä jutulla. *Organization Studies* -tiedelehdessä tutkimustyönsä tuloksia on esitellyt Staber (1989), jonka artikkeli käsittelee työ-, kuluttaja- ja markkinointiosuuskuntien syntytiheyttä noin viidenkymmenen vuoden

ajanjaksolla vuodesta 1940 alkaen. Kyseistä lehteä ovat käyttäneet julkaisuväylänään myös Varman ja Chakrabarti (2004), jotka käsittelevät organisaationaalista demokratiaa työosuuskunnissa.

Osuustoimintaa käsittelevillä tutkimuksilla on vaikeuksia ylittää julkaisukynnystä myös tässä selvityksessä huippulehtiluokituksen ulkopuolelle jäävissä tiedelehdissä. Katz ja Boland (2002) ovat kuitenkin julkaisseet hyvän vaikuttavuuden omaavassa *Long Range Planning* -tiedelehdessä. Heidän artikkelinsa käsittelee uuden sukupolven osuuskuntia. Niin ikään arvostetussa *Human Relations* -tiedelehdessä ovat osuustoiminnasta julkaisseet Darr (1999) aiheenaan konfliktit ja niiden selvittäminen, Staber (1992) aiheenaan organisaatioiden kuolleisuus sekä Oliver (1984), aiheenaan organisaatioon sitoutuminen. Yritysten liiketoimintaetiikkaa käsittelevässä *Journal of Business Ethics* -tiedelehdessä, joka on kohtuullisen vaikuttavuusarvon omaava lehti, ovat julkaisseet Davis (1988) aiheenaan osuustoiminnan arvot, Davis ja Worthington (1993) aiheenaan osuustoiminnan arvot ja pääoman kerääminen, Kitson (1996) aiheenaan liiketoimintaetiikka Britannian osuuspankissa, sekä Forcadell (2005) aiheenaan Mondragonin osuuskuntaryypään kansanvaltaisuus, yhteistoiminta ja liiketoiminnallinen menestys.

Economic and Industrial Democracy -tiedelehti on vaikuttavuusarvon omaavista liiketaloustieteen alaan kuuluvia tutkimuksia julkaisevista lehdistä kenties osuustoimintamyönteisin. Kyseisessä lehdessä ovat julkaisseet muun muassa Lima (2007), aiheenaan itenäisyys vs. epävarmuus työosuuskunnissa; Kandathil ja Varman (2007) aiheenaan työntekijöiden osallistaminen, tiedonjakaminen ja odotukset työosuuskunnissa, Logue ja Yates (2006) aiheenaan työosuuskuntien tuottavuus, Hernandez (2006) aiheenaan valtapyrkimykset osuuskunnissa, Marshall (2003) aiheenaan yhteistyökulttuuri japanilaisissa työosuuskunnissa, Darr ja Lewin (2001) aiheenaan demokraattinen oikeudenmukaisuus työosuuskunnissa, Oerton (1997) aiheenaan sukupuolistuneet mahdollisuudet ja rajoitteet työosuuskunnissa, Lord ja Mellor (1996) aiheenaan osuustoiminnalliset hoivapalvelut, Cornforth (1995) aiheenaan osuuskuntajohtaminen, Levi (1994) aiheenaan muutosorientoitunut osuuskunta, Morales ja Alfonso (1992) aiheenaan työosuuskuntien tehokkuus, Wetzel ja Gallagher (1990) aiheenaan organisaatioon sitoutuminen osuuskunnissa, Oliver (1989) aiheenaan pienten tuottajaosuuskuntien hallinnan dynamiikka ja dilemmat, sekä Book ja Ilmonen (1989) aiheenaan asiakasomisteisen osuustoiminnan haasteet 1960-80-lukujen Ruotsissa ja Suomessa.

Vaikuttavuusarvoa parhaillaan hakevassa *Scandinavian Journal of Management* -tiedelehdessä ovat osuustoiminnasta julkaisseet Schuster (1990) aiheenaan agenttiongelmien, Daudi ja Sotto (1986)

aiheenaan Eurooppalaisen osuustoimintaliikkeen muutos, Kettunen (1984) aiheenaan paikallisten osuuspankkien selviytymisstrategiat, sekä Nilsson (2001) aiheenaan osuustoimintayritysten organisoitumisen käytännöt. Osuustoiminnan tutkijoiden kannattaisi harkita kyseistä lehteä julkaisuväyläkseen erityisesti nyt, kun sen päätoimittajana toimii Helsingin kauppakorkeakoulun professori Janne Tienari. Osuustoimintaa käsittelevät korkeatasoiset tutkimukset voivat löytää kotinsa kyseisestä tiedelehdessä, sillä Tienarin tiedetään osoittaneen kiinnostusta osuustoimintaan, vaikka ei sitä itse ole toistaiseksi tutkinutkaan.

Myös *Social Responsibility Journal* -tiedelehdessä on ilmestynyt osuustoimintaa käsitteleviä artikkeleita. Lehden lyhyen historian aikana siinä ovat julkaisseet Mattila (2006, 2007, 2008) aiheista osuuskuntien yhteiskuntavastuun motiivit, osuuskuntien henkilöstön käsitykset yhteiskuntavastuusta sekä osuuskuntien arvojen ymmärtämisestä ja sisäistämisestä, Jussila, Kotonen ja Tuominen (2007), aiheesta asiakasomisteisten osuuskuntien alueellinen vastuullisuus sekä Tuominen, Uski, Jussila ja Kotonen (2008) aiheesta organisaatiotyyppien yhteiskuntavastuuraportoinnin erot metsäteollisuudessa.

Osuustoiminta on ollut jonkin verran edustettuna myös pankki- ja rahoitusalan lehdissä (huomaa vahva liittymä taloustieteeseen). *Journal of Banking and Finance* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Bauer (2008) aiheenaan luotto-osuuskuntien suorituskyky, Delgado, Salas ja Saurina (2007) aiheenaan osuuspankkien markkinaosuuden kasvu Espanjassa, Bos ja Kool (2006) aiheenaan paikallisuus tehokkuuden edistäjänä, Goddard, McKillop ja Wilson (2002) aiheenaan Yhdysvaltain luotto-osuuskuntien kasvu, McKillop, Glass ja Ferguson (2002) aiheenaan luotto-osuuskuntien kustannussuorituskyky, Ralston, Wright ja Garden (2001) aiheenaan luotto-osuuskuntien yhdistymisnäkökulmat, Esho (2001) aiheenaan osuuskuntien kustannustehokkuus, Fried, Knox Lovell ja Yaisawarng (1999) aiheenaan luotto-osuuskuntien yhdistymisten vaikutus niiden palvelutarjontaan, Karels ja McClatchey (1999) aiheenaan talletusten vakuuttaminen ja riskinottokäyttäytyminen luotto-osuuskunnissa, Angelini, Di Salvo ja Ferri (1998) aiheenaan luotto-osuuskunnat ja pienyritysten luotonsaanti ja -kustannukset, Lang ja Welzel (1996) aiheenaan Saksan osuuspankkien tehokkuus ja tekninen kehitys, sekä Fried, Lovell ja Euckaut (1993) aiheenaan Yhdysvaltalaisten luotto-osuuskuntien suorituskyky. *Journal of Corporate Finance* -tiedelehdessä ovat puolestaan julkaisseet Gorton ja Schmid (1999) aiheenaan osuuspankkien omistajaohjaus, hajautunut omistus ja tehokkuus. *Managerial Finance* -tiedelehdessä ovat puolestaan julkaisseet Molyneux ja Williams (2005) aiheenaan eurooppalaisten osuuspankkien tuottavuus.

Kyseisessä lehdessä on julkaistu myös Donal McKillopin ja John Wilsonin (2005) toimittama erikoisnumero osuustoiminnallisista rahoituslaitoksista. *Pacific Accounting Review* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Maher ja Emanuel (2005) aiheenaan osuustoiminnallisen omistamisen kustannukset. *Journal of Financial Services Research* -tiedelehdessä on julkaissut Davis (2001) aiheenaan luotto-osuuskuntien hallinnointi ja osuustoiminnallisen yritysmuodon säilyminen, ja myös Koetter (2006) aiheenaan osuuspankkien tehokkuusvertailu liikepankkeihin ja säästöpankkeihin.

Useat lehdet ovat julkaisseet yksittäisiä artikkeleita osuustoiminnasta. *Business History* -tiedelehti on julkaissut jutun Brittiläisten osuuskuntien roolista vähittäiskaupan innovaattoreina (Shaw & Alexander, 2008). *Business Ethics Quarterly* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Gibson, Bottom ja Murningham (1999) aiheenaan erimielisyyksien sovittelu osuustoiminnallisessa yrityksessä. *Agribusiness* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Peterson ja Anderson (1996) aiheesta osuuskunnan strategiat: teoria ja käytäntö. *International Journal of Bank Marketing* -tiedelehdessä ovat julkaisseet Wilkinson ja Balmer (1996), aiheenaan osuuspankkien identiteetti. Morrow, Hansen ja Pearson (2004) ovat julkaisseet *Journal of Managerial Issues* -tiedelehdessä aiheenaan luottamuksen kognitiiviset ja affektiiviset edeltäjät osuustoiminnallisissa organisaatioissa. Stoel ja Sternquist (2004) ovat puolestaan julkaisseet *Journal of Small Business Management* -tiedelehdessä aiheenaan ryhmäidentifioituminen rautatavaraosuuskunnissa.

Annals of Public and Cooperative Economics -tiedelehdellä on yli satavuotias historia, jonka aikana se on julkaissut lukuisia osuustoimintaa käsitteleviä juttuja. Vaikka tälläkin lehdellä on taloustieteellinen painotus, eivät liiketaloustieteen piiriinkään kuuluvat kysymykset ole sille vieraita. Kyseisessä lehdessä ovat julkaisseet muun muassa Birchall (2000) kuluttajaosuuskunnan valtausyrytyksestä, Clamp (2000) Mondragonin kansainvälistymisestä, Spear (2000) osuuskuntien kilpailuedusta, Ole Borgen (2001) identifioitumisesta luottamuksen rakentajana osuuskunnissa, Arcand, Bayad ja Fabi (2002) henkilöstövoimavarojen johtamisesta osuuskuntien suorituskyvyn tekijänä, Srinivasan ja Phansalkar (2003) jäännösaamisista osuuskunnissa, Barros ja Santos (2003) osuuskuntajohtajien palkkauksesta ja koulutuksesta, Errasti, Heras, Bakaikoa ja Elquibar (2003) osuuskuntien kansainvälistymisestä, Cornforth (2004) osuuskuntien omistajaohjauksesta, Malo ja Vézina (2004) osuuskuntien hallinnoimisesta ja johtamisesta sekä arvonluontistrategioista ja organisaatioiden kokoonpanosta, Spear (2004), osuuskuntien hallinnoimisesta, Bakaikoa, Errasti ja Begiristain (2004) niin ikään osuuskuntien hallinnoimisesta, Bataille-Chedotel ja Huntzinger

(2004) tuottajaosuuskuntien hallinnoimisesta, Birchall ja Simmons (2004) jäsenyyden motiiveista, Cabo ja Rebelo (2005) maatalouden luotto-osuuskuntien yhdistymisperusteista, Flageole ja Roy (2005) osuuspankkien reittauksesta, McKillop (2005) rahoitusalan osuuskuntien rakenteesta, johtamisesta ja suorituskyvystä, Valor, Palomo, Iturrioz ja Mateu (2007) luotto-osuuskuntien yhteiskuntavastuullisista investoinneista, (Davis, 2007) luotto-osuuskuntien demutualisaatioagendasta, sekä Guzman ja Arcas (2008) laskentainformaation käyttökelpoisuudesta maatalousosuuskuntien teknisen tehokkuuden mittaamisessa.

Erityisesti osuustoimintaan keskittyvistä liiketaloustieteen lehdistä merkittävimpanä voidaan kenties pitää UK Society for Co-operative Studies -yhdistyksen julkaisemaa *Journal of Co-operative Studies* -tiedelehteä. Sen ensimmäinen numero ilmestyi vuonna 1967. Neljän vuosikymmenen aikana lehti on ilmestynyt jo 120 kertaa. Vuosituhannen vaihteen jälkeen lehdessä on julkaistu juttuja muun muassa hyvinvointi-osuustoiminnan institutionaalisista rajoitteista (Miettinen & Nordlund, 2000), innovatiivisista lähestymistavoista sosiaali- ja terveyspalveluiden osuustoiminnalliseen tuottamiseen (Ullrich, 2000), jäsenyysstrategiasta osuuskuntien kilpailuedun rakentajana (Spear, 2000), kuluttajaosuuskuntien johtamisen osa-alueista (Davis & Donaldson, 2000), osuuskuntien arvoista niiden menestystekijänä (Bickle & Wilkins, 2000), jäsenten käyttäytymisestä muodollisten ja epämuodollisten rakenteiden välissä (Miettinen, 2001), osuuskuntien ja keskinäisten yhtiöiden välisistä eroista (Quarter & Sousa, 2001), osuuspankkien viestintähaasteista ja mahdollisuuksista (McCarthy & Ward, 2001), arvojen roolista osuuspankkitoiminnassa (McCarthy, 2002), sosiaalisesta laskennasta osuuskuntien lisäarvon osoittamisessa (Mook, Richomt, & Quarter, 2002), vähittäismyyntiosuuskuntien menestystekijöistä (Spear, Aiken, & Newholm, 2003), osuuspankkien kasvusta ja rakennekehityksestä (Jones, 2004), osuuspankkien jäsenyyden luomisesta ja tukemisesta (Simmonds & Birchall, 2004), jäsenten taloudellisesta osallistumisesta Britannian työosuuskunnissa (Bibby, 2004), jäsenten taloudellisesta osallistumisesta Italian työosuuskunnissa (Fici, 2004), sosiaalisesta pääomasta osuustoiminnallisissa organisaatioissa (Valentinov, 2004), osuuspankkien kasvun tekijöistä (Ryder, 2005), sitoutumisen rakentaminen osuuspankeissa (Byrne & McCarthy, 2005), osuustoiminnan periaatteista osuuskuntien ohjenuorana (Passey, 2005), aktiivisen jäsenkunnan rakentamisesta (Holden, 2005), osuuskuntien vuosikertomusten lukemisesta ja ymmärtämisestä (Lord, Shanahan, & Robb, 2005), voittoa tavoittelemattomista organisaatioista sosiaalisen arvon näkökulmasta (Valentinov, 2005), osuustoiminnallisesta leipomoyrittämisestä (Marshall, 2005), jäsenten osallistamissuun-

nitelmista ja johtamisjärjestelmistä (Ofeil, 2005), osuustoiminnan periaatteista ja arvoista osuusliiketoiminnassa (Novkovic, 2006), johtamisesta, moraalista ja osuustoiminnasta globalisaation aikana (Münkner, 2006), vuosikertomusten lukemisesta ja ymmärryksestä eri maissa (Robb, Shanahan, Lord, 2006), altruismista osuuspankkien taloudellisessa arvioinnissa (Hannafin & McKillop, 2006), osuustoiminnan periaatteista kuluttajaosuuskuntien kansainvälistymisen esteenä (Davies, 2006), osuustoiminnan ja kestäväen kehityksen välisestä linkistä (Cato, Arthur, Keenoy, & Smith, 2006), keskinäisen yhtiön listautumispyrkimyksistä (Robb & Crombie, 2006), meijeriosuuskuntien joustavuudesta (Szabó, 2006), osuuskunnista ja sosiaalisten yritysten verotuksesta (Montero & Morales, 2006), osuuskunnan identiteetistä (Somerville, 2007), alueellisesta osuuskauppatoiminnasta strategisen verkostoteorian valossa (Uski, Jussila, & Saksa, 2007), ilosta, politiikasta ja osuustoiminnan periaatteista (Kaswan, 2007), osuustoiminnan periaatteiden ja arvojen roolista osuuskuntien raportoinnissa (Hicks, Maddocks, Robb, & Webb, 2007), osuuskuntien johtajien riskienhallintatietämyksestä (Hailu, Goddard, & Jeffrey, 2007), asuinosuustoiminnasta (Sousa & Quarter, 2007), tuottaja- ja markkinointiosuuskuntien institutionaalisista ympäristöistä ja strategioista (Saksa, Jussila, & Tuominen, 2007), osuustoiminnan taloudellisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta taustasta (Ratner, 2007) sekä maatalousosuuskuntien fuusioista yli maarajojen (Nilsson & Madsen, 2007).

Yksittäisenä tutkijana maailmalta voidaan nostaa esiin Leicesterin yliopiston (Englanti) jäsenperusteisten organisaatioiden tutkimusyksikön johtaja Peter Davis, joka on ollut yksi aktiivisimmista osuuskuntajohtamisen julkaisijoista. Edellä mainittujen *Journal of Business Ethics* -lehdessä julkaistujen artikkeleidensa lisäksi Davis on julkaissut *Corporate Governance* -tiedelehdessä (Davis, 2001), aiheenaan osuuskuntien omistajaohjauksen erityiskysymykset, *International Journal of Decision Ethics* -tiedelehdessä (Davis, 2005) aiheenaan osuuskuntajohtaminen sekä *Cross Cultural Management: An International Journal* -tiedelehdessä (Davis, 2006), aiheenaan henkilöstövoimavarojen johtaminen osuuskunnissa. Davis on ollut aktiivinen julkaisija myös *Journal of Co-operative Studies* -lehdessä aiheenaan osuuskuntien identiteetti ja johtaminen (Davis, 1995), arvojohtaminen jäsenperusteisissa organisaatioissa (Davis, 1996) sekä osuuskuntajohtamisen kehittäminen (Davis, 1997).

Davisin ansioksi on luettava myös New Harmony Pressin julkaiseva osuustoimintaan keskittyvä liiketaloustieteen tiedelehti *International Journal of Co-operative Management*. Davisin toimittaman lehden ensimmäisen vuosikerta ilmestyi 2003, ja sitä on ilmestynyt tähän mennessä kolmena vuonna. Lehdessä on julkaistu muun muassa arvojen roolista virtuaaliosuuskunnissa (Natale & Sora, 2003),

maatalousosuuskuntien haasteista EU:ssa (Igal & Marti, 2003), globalisaation vaikutuksista osuustoimintayritysten strategioihin (Fajaliou, 2003), osuuskuntien johtamisesta ja hallinnoinnista (Donaldson, 2003), paikallisuudesta ja alueellisuudesta asiakasomisteisten osuuskuntien liiketoiminnassa (Tuominen, Jussila, & Saksa, 2006), jäsenten osallistumisesta ja relationaalisista sopimuksista maatalousosuuskunnissa (Bialoskorski, 2006), toimitusketju/asiakassuhteesta tuottajien hallitsemassa bisneksessä (Gonzalez-Diaz, Newton, & Alliston, 2006), osuuskuntien taloudellisesta raportoinnista (Robb, 2006), johtamismalli osuuskuntien menestyksen arviointiin (Lluch, Gomis, & Jiménez, 2006), osuuskuntien erityisyydestä (Bernardi, 2007), johtamisesta moraalista ja eettisestä näkökulmasta (Natale, Libertella, & Rotschild, 2007), asiakasomisteisten osuuskuntien hallintaan liittyvistä voimista ja jännitteistä (Jussila, Saksa, & Tienari, 2007), jäsenkunnan heterogeenisyyden hallinnasta (Hanf & Schweickert, 2007), osuuskauppojen yhteiskuntavastuusta (Uski, Jussila, & Kovanen, 2007) sekä valvontaelinten roolista osuuspankeissa (Byrne, McCarthy, & Ward, 2007).

Maatalousekonomisti, professori Michael Cook (University of Missouri) on toinen useita artikkeleita osuustoiminnasta julkaissut tutkija. Hänen liiketaloustieteen kysymyksiäkin koskettavia artikkeleitaan on julkaistu muun muassa *Journal of Agricultural and Applied Economics* -tiedelehdessä, aiheena osuustoiminnallinen yhteisyritystäjyys (Cook & Plunkett, 2006), *Review of Agricultural Economics* -tiedelehdessä, aiheena uudet osuustoiminnalliset mallit ja omistaminen (Chaddad & Cook, 2004), *American Journal of Agricultural Economics* -tiedelehdessä, aiheena uudet osuustoiminnalliset mallit ja organisaatioiden rajat (Cook & Chaddad, 2004) sekä *Journal on Chain and Network Science* -tiedelehdessä, aiheena ”verkkoketjut” (Lazzarini, Chaddad, & Cook, 2001).

Cook on julkaissut myös *Journal of Agricultural Cooperation* -tiedelehdessä johtamiskäyttäytymisestä maatalousosuuskunnissa (Cook, 1994). Kyseinen lehti julkaisee artikkeleita osuustoiminnasta niin maatalousekonomian kuin liiketaloustieteenkin aihepiireistä. Liiketaloustieteen näkökulmasta kiinnostavia tutkimuksia ovat muun muassa Gray ja Butlerin (1994) artikkeli jäsenkuntien rakenteista, Fulton ja Adamowiczin (1993) artikkeli jäsenten sitoutumisen tekijöistä, Fulton ja Ketilsonin (1992) artikkeli osuuskuntien roolista yhteisöissään, Azzam ja Turnerin (1991) artikkeli maatalousosuuskuntien johtamiskäytännöistä ja taloudellisesta suoristuskyvystä, Caswellin (1989) artikkeli hybridiorganisaatioiden leikkauspinoista sekä Andersonin (1987) artikkeli demokraattisesta hallinnoinnista ja päätöksenteosta. Lehden ilmestyttyä vuoden 1994 jälkeen nimellä *Journal of Cooperatives*, ovat siinä julkaisseet liike-

taloustieteen kysymyksistä muun muassa Gjolberg ja Steen (1999) aiheesta hintariskin hallinta, Torgerson, Reynolds ja Gray (1998), aiheesta osuustoiminta-ajattelun, osuuskuntateorian ja osuustoiminnan tarkoituksen evoluutio, King, Trechter ja Cobia (1998) aiheesta osuuskuntajohtajien palkkiot, Fulton, Popp ja Gary (1996) aiheesta viljanmyyntiosuuskuntien strategiset allianssit ja yhteisyritykset sekä Helmberg ja Hoos (1995) aiheesta osuustoimintayritykset ja organisaatioteoria.

Tiedelehtien ulkopuolelta kannattaa osuustoiminnan liiketaloustieteellisestä tutkimuksesta kiinnostuneen tutustua muun muassa Center for the Study of Co-operativesin tuottamaan kirjallisuuteen, joka on tosin maksullista. Maininnan arvoinen on erityisesti Brett Fairbairnin ja Nora Russellin (2004) toimittama teos osuuskuntien jäsenyydestä ja globalisaatiosta. Siinä luodaan katsaus moniin osuustoimintatutkimuksen aihealueisiin sekä uusiin tutkimuksen ja ammatinharjoittamisen uusiin näkyymiin.

Osuustoiminnan liiketaloustieteellinen tutkimus Suomessa

Panu Kalmin vuonna 2003 tekemässä osuustoimintatutkimusta koskevassa selvityksessä tuli esille, että osuustoiminnan taloustieteellistä tutkimusta oli tehty Suomessa erittäin vähän. Taloustieteen alalta olivat väitelleet Petri Ollila (maatalousekonomia), Raija Volk (kansantaloustiede), Eliisa Troberg (organisaatiot ja johtaminen) sekä Kari Inkinen (talusmaantiede). Lisäksi Panu Kalmi väitteli kansantaloustieteestä henkilöstöomisteisuutta koskevalla työllään (Copenhagen Business School 2002). Suomalainen osuustoiminnan liiketaloustieteellinen tutkimus on vahvistunut merkittävästi sitten vuoden 2003 selvityksen. Uutta tutkimusta on virinnyt erityisesti Lappeenrannan teknillisen yliopiston kauppatieteellisessä tiedekunnassa. Lappeenrannan lisäksi osuustoiminnan liiketaloustieteellistä tutkimusta tehdään ainakin Vaasan yliopistossa ja Helsingin kaupakorkeakoulussa.

Lappeenrannan teknillisen yliopiston kauppatieteellisessä tiedekunnassa on syntynyt kaksi osuustoiminnan johtamiseen keskittyvää väitöskirjaa sekä yksi väitöskirja, jonka kontekstina toimivat osuuskunnat. Iiro Jussilan (2007) väitöskirja ”Omistajuus asiakasomisteisissa osuuskunnissa” tarjoaa uuden viitekehyksen asiakasomistajuuden jäsentämiseen ja sen eri puolien ymmärtämiseen. Juha-Matti Saksan (2007) väitöskirja ”Organisaatiokenttä vai paikallisyhteisö: OP-ryhmä institutionaalisten ja kilpailullisten paineiden ristitulesa”. Merita Mattilan (2007) väitöskirja ”Value Processing in Organizations – Individual Perceptions in Three Case Companies” keskittyy puolestaan arvojen rooliin yritystoiminnassa.

Väitöskirjojen lisäksi Lappeenrannassa osuustoimintaa tutkineet ovat julkaisseet niin kotimaisissa kuin kansainvälisissä akateemisissa aikakauslehdissä yhteensä hieman toistakymmentä artikkelia. Heidän kansainväliset tutkimuspaperinsa (lueteltu edellä) käsittelevät verkostojen johtamista asiakasomisteisessa osuuskunnassa, asiakasomisteisten yritysten alueellisuutta ja paikallisuutta, tuottajaosuuskuntien institutionaalisia strategioita, tuottaja- ja asiakasomisteisten yritysten yhteiskuntavastuuta sekä asiakasomisteisten yritysten hallinnointia. Lappeenrantaisten kaksi kotimaista aikakauslehtiartikkelia (Tuominen, Jussila, & Saksa, 2006; Uski, Jussila, & Kotonen, 2007) käsittelevät paikallisuutta ja alueellisuutta asiakasomisteisten osuuskuntien johtamisessa sekä erilaisten organisaatiotyyppien etuja ja haasteita hyvinvointipalveluiden tuottajana.

Professori Iiro Jussilan vetämässä *Osuustoimintayritysten menestystekijät ja niiden johtaminen* -tutkimushankkeessa² on tekeillä kolme väitöskirjaa: 1) Pasi Tuomisen (johtaminen ja organisaatiot) tutkimus, joka käsittelee alueellisuutta ja paikallisuutta osuuskuntien johtamisessa, 2) Terhi Uskin (johtaminen ja organisaatiot) tutkimus, joka käsittelee yhteisyrityksyyden etuja ja haasteita sosiaalisen vaihdannan teorian valossa sekä 3) Jani Mäkisen (hankintojen johtaminen) tutkimus, joka käsittelee osuuspankkien rahanhankintaa. Hankkeen pääasiallisia tutkimusteemoja ovat osuustoiminnallinen omistajuus sekä osuuskuntien johtaminen ja hallinnointi. Erilaisten osuuskuntien jäsenyyttä toisin sanoen lähestytään Jussilan väitöskirjan viitoittamaa tietä. Osuustoiminnallisen omistamisen ulottuvuuksien kautta pyritään valottamaan myös osuuskuntien johtamisen ja hallintotyön eri puolia. Hankkeen tutkimustyön keskiössä on nimenomaan osuuskuntien kilpailuetu; sen lähteiden tunnistaminen ja menestyksen rakentaminen.

Vaasan yliopiston jatko-opiskelija, KTM Titta-Liisa Koivuporas väittelee osuuspankkisektorin yhteiskuntavastuusta. Niin ikään Vaasassa tutkimustaan tekee tutkija, KTM Jussi Kuittinen, jonka aiheena on osuuskuntien Corporate Governance. Helsingissä jatko-opintoja suorittavan KTM Anni Heikkilän aiheena on rahoitussektorin kehitys Ugandassa ja osuuskassojen rooli tässä kehityksessä.

2.3 Yhteisötalouden ja sosiaalisen yrittäjyyden tutkimus

Tässä selvityksen osassa tuodaan esille *yhteisötalous-* ja *sosiaalinen yrittäjyys* -käsitteiden ympärille rakentuvat keskeiset tutkimuksen virrat. Muita tälle alueelle usein liitettyjä käsitteitä ovat mm. solidarisuusperusteinen talous, kolmas sektori, voittoa tavoittelemattomat

2 Lisää tietoa hankkeesta osoitteessa www.lut.fi/cbm.

organisaatiot, vapaaehtoistyön sektori sekä kansalaisyhteiskunnan organisaatio.

Yhteisötalouden käsitteellä on pitkä historia. Käsite ajoittuu 1800-luvulle vaikkakin osuuskuntien edeltäjiä ja voittoa tavoittelemattomia solidaarisia organisaatioita esiintyi jo muinaisessa Egyptissä. Osuuskunnat olivat toimivia vaihtoehtoja teollistuneilla ja alueellisesti kehittyneillä seuduilla ja alueilla, joiden kansanperinteessä oli syvät keskinäisen yhteistoiminnan juuret jo 1800-luvun loppupuolella (Laurinkari, 2007). Ranskalainen kansantaloustieteen professori Charles Gide teki yhteisötalouden käsitettä tunnetuksi teoksessaan *Économie Sociale* vuonna 1905 (Immonen, 2006). Ranskassa alettiin käyttää yleisesti termiä ”*économie sociale*” kuitenkin vasta 1970-luvun lopussa (Olsson, 1994: 30). Ranskassa perustettiin Mitterrandin sosialistisen hallituksen toimesta lukuisia organisaatioita edistämään *économie sociale*ä. Muissa Euroopan maissa yhteisötalouden ajatus kehittyi hitaammin kuin Ranskassa, tosin erityisesti Espanjassa ja Belgiassa toimitettiin yhteisötalouden suhteen aloitteellisesti. Vuonna 1989 yhteisötaloudesta tuli virallinen Euroopan unionin termi. Euroopan Yhteisön komissio perusti 1990-luvun alussa ”*économie sociale*” -yksiköitä omaan organisaatioonsa. *Panorama of E.C. Industry* -julkaisun vuosien 1991–1992 painoksessa julkaistiin ensimmäistä kertaa yleiskatsaus ”*économie sociale*” -sektorista (Laurinkari, 2007).

Yhteisötalouden hahmottaminen ei ole ongelmattonta eikä itse käsitteekään ole yksiselittinen eri maissa. Viime vuosina EU:ssa on ruvettu puhumaan yhteisötalouden sijaan CMAF:sta. CMAF on lyhenne sanoista cooperatives (osuuskunnat), mutuals (keskinäiset yhtiöt), associations (yhdistykset) ja foundations (säätiöt) (Laurinkari, 2007).

Suomessa yhteisötalous liitetään yksityiseen (ei-julkisen sektorin) taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan. Se pyrkii taloudellisen toiminnan tulosten oikeudenmukaiseen jakoon ja kansalaisten aktiiviseen osallistumiseen sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvointinsa edistämiseksi. Yhteisötalouden muodostavia organisaatioita ovat osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt ja taloudellista toimintaa harjoittavat yhdistykset ja (avoimet) säätiöt (Laurinkari, 2007).

Vaikka yhteisötaloutta koskeva käsitteistö ei ole standardoitu ja selkeä, se on tärkeä ja kasvava tutkimuksen kohde. 1990-luvulla tutkimusta vei eteenpäin erityisesti Jacques Defourny, joka on EMES-tutkimusverkoston vetäjä ja perustajajäseniä. Defournyn 1990-luvun yksi tunnetuimpia teoksia on *Economie Sociale – The Third Sector* (edited with J.-L. Monzon Campos, De Boeck, Brussels 1992).

Sosiaalinen yrittäjyys on samoin monitahoinen käsite, joka ymmärretään maailmalla eri tavoin. Euroopan komissio lisäsi vuonna 2004 yhteisötalouden sisällään pitämiin organisaatioihin sosiaalisen yrityk-

sen. Komission mukaan sosiaalisella yrityksellä tarkoitetaan toimijaa, joka käyttää tuottamansa voiton sosiaalisten päämäärien edistämiseen. Yritysmuoto voi komission mukaan olla jokin yhteisötalouden organisoitumismuodoista tai jopa yksityinen yritys (Immonen, 2006: 38). Suomessa käsitettä sosiaalinen yritys käytetään monin eri tavoin. Sitä on käytetty muun muassa puhuttaessa sosiaalialan yrityksistä, vajaatyökykyisten työllistämistoimista, työllistämiprojekteista ja suojaotyöpaikoista. Suomessa säädettiin vuonna 2003 laki sosiaalisista yrityksistä. Lain mukaan sosiaalisella yrityksellä tarkoitetaan hyödykkeitä liiketaloudellisin periaattein tuottavaa, kaupparekisteriin merkittyä elinkeinonharjoittajaa, jonka työntekijöistä vähintään 30 % on vajaakuntoisia tai vajaakuntoisia ja pitkäaikaistyöttömiä (Immonen, 2006:39).

Kun yhteisötalouden käsite ymmärretään laajasti käsittämään osuustoiminnalliset yritykset, keskinäiset yhtiöt, taloudellista toimintaa harjoittavat yhdistykset ja säätiöt sekä sosiaaliset yritykset, on ilmeistä, että tämän aihealueen tutkimusta tehdään maailmalla paljon. Yhteisötaloutta koskeva tutkimus on myös lisääntynyt voimakkaasti Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa viime vuosina. Tähän on vaikuttanut muun muassa se, että yhteisötalouden piiriin kuuluvien toimijoiden merkitys on voimistunut yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa. Kanadassa järjestettiin vuonna 2007 CIRIECin toimesta suuri yhteisötaloutta koskeva tutkimuskonferenssi, jossa esitettiin 190 tutkimuspapereita yhteisötalouden alueelle kuuluvista moninaisista teemoista (ks. Liite 2).

Sosiaalinen yrittäjyys on ilmiö, jota on myös tutkittu paljon viime vuosina. Yksi viitatuimpia lähteitä sosiaalisen yrittäjyyden tutkimuksissa on Dees, J.G. (1998) *The Meaning of Social Entrepreneurship* (www.faculty.fuqua.duke.edu/centers/case/files/dees-SE.pdf). Vuoden 2008 alussa ilmestyi Debbi D. Brockin julkaisu *Social Entrepreneurship Teaching Resources Handbook*, johon on koottu uusimmat sosiaalista yrittäjyyttä koskevat tutkimuslähteet. Julkaisua tullessaan päivittämään vuosittain osoitteessa www.universitynetwork.org/handbook. Englannissa erityisesti Roger Spear on tutkinut ja määritellyt sosiaalista yrittäjyyttä (ks. esim. Spear, 2006).

Yrityksiltä ja organisaatioilta edellytetään yhä enemmän yhteiskunnallisen vastuun kantamista ja kestäväen kehityksen mukaista toimintaa. Erilaiset yhteiskuntavastuun raportointimuodot ja sosiaalisen tilinpidon työkalut sekä tutkimus ovat selkeästi tulevaisuuden nousevia suuntauksia. Koska osuuskuntien jäsenet usein edustavat monia eri sidosryhmiä eikä vain omistajan intressejä, jäsenten intressien on kaiken kaikkiaan nähty olevan sopusoinnussa kestäväen kehityksen kanssa (Seppelin, 2008).

Euroopassa on syntynyt vuodesta 1996 lähtien merkittävää yhteis-

söätalouden tutkimusyhteistyötä, kun 15 eurooppalaisen yliopiston tutkijat muodostivat EMES-verkoston (European Research Network) yhteisöätalouden, sosiaalisen yrittäjyyden ja työosuustoiminnan teemojen ympärille (ks. Liite 5). EMES-verkostolla on kolminainen tehtävä: yhteisöätaloutta ja sen organisaatioita koskevat monitieteiset tutkimushankkeet, alan opetuksen edistäminen Euroopan yliopistoissa ja kansainvälisten konferenssien ja seminaarien järjestäminen tiedon levittämiseksi. Verkoston keskeisiä tutkimusteemoja ovat: sosiaalinen yrittäjyys, kolmas sektori ja työllisyys, sosiaalipalvelut sekä työhön integrointi. Suomesta verkostoon kuuluu Pekka Pättiniemi, joka on osallistunut verkoston merkittävimpiin tutkimuksiin.

Yhteisöätalouden ja sosiaalisen yrittäjyyden tutkimus Suomessa

Suomessa taloudellisen yhteistoiminnan tutkimuksella on pitkä historiallinen perinne mm. kansatieteen, maantieteen, historian ja juridiikan aloilla. Kansanomaiset yhteistoiminnan muodot (talkoot, tie- ja kalastuskunnat, yhteisomistus kooperatiivisissa ja kapitalistisissa yhtiöissä, työn ja laitteiden yhteiskäyttö, naapuriapu jne.) muodostivat tässä merkityksessä myös osuuskuntien synnylle ja kasvulle *yhteisöätaloudellisen kasvualustan*, joka edisti niiden leviämistä ja juurtumista (suomalaista yhteisöätalouden tutkimusta kokoava analyysi löytyy teoksesta Köppä ja Siiskonen (1981).

1970-luvulla virinnyt kylätoiminta maaseudulla voidaan myös tunnistaa tämän *suomalaisen yhteisöätalouden historiaperinteen* jatkoksi. Kylätoiminnan herättämä yhteisöllisyys muistutti monilta toimintatavoiltaan ”esiosuustoiminnallista” taloudellista yhteistoimintaa kylätalojen rakentamis- ja kunnostamistalkoineen sekä kylien palvelujen kehittämistoimineen. 1980-luvulla herännyt keskustelu mm. Elävä maaseutu -kampanjassa nosti esiin taloudellisen yhteistoiminnan paikallisia kokemuksia, ja käytännön sovelluksista keskusteltiin vilkkaasti (ks. Köppä, 1990). Suomalaisia tutkijoita (esim. Kaj Ilmonen ja Tapani Köppä) osallistui jo 1980-luvulta alkaen aktiivisesti kansainvälisiin osuustoiminnan tutkimusseminaareihin, joissa käsiteltiin osuustoiminnan soveltamista uusille tehtäväaloille.

Suomessa yhteisöätaloutta ja sosiaalisia yrityksiä ovat 2000-luvulla tutkineet mm. Juhani Laurinkari, Tapani Köppä, Pekka Pättiniemi, Anita Mattila, Marianne Nylund, Veli-Matti Poutanen, Torsti Hyyryläinen ja Niina Immonen. Näistä tutkijoista erityisesti osuustoiminnan näkökulmaa yhteisöätaloudessa ovat tuoneet esille Juhani Laurinkari, Tapani Köppä ja Niina Immonen.

Juhani Laurinkarilta on viime aikoina ilmestynyt hänen kirjoittamansa osuustoiminnan oppikirja (Laurinkari, 2004) sekä hänen toimittamansa yhteisöätalouden oppikirja (Laurinkari, 2007). Ta-

pani Köpän tutkimusalueita ovat muun muassa osuustoiminta ja yhteisötalous erityisesti osuustoiminnan idean soveltaminen sosioekonomisten ongelmien ratkaisuihin paikallisesti ja globaalisti sekä yhteiskuntakehityksen tulevaisuudentutkimuksellinen ennakointi ja visiointi, erityisesti taloudellisen yhteistoiminnan evoluutio. Pekka Pättiniemen tutkimusalueita ovat yhteisötalous ja sosiaaliset osuuskunnat/sosiaaliset yritykset. Hänen väitöskirjansa vuodelta 2006 käsitteli sosiaalisia yrityksiä työllisyyspolitiikan välineenä. Keväällä 2008 hänellä on työn alla Euroopan komission rahoittama kahdeksaa maata koskevan *WISE Work Integration Social Enterprises as a tool for promoting inclusion* -tutkimuksen Suomea koskeva osuus. Niina Immonen väitteli vuonna 2006 aiheesta ”Yhteisötalous Suomessa, Sisäpiirin slangia vai uutta yhteistyön taloutta” (ks. Immonen, 2006). Hän on jatkanut erityisesti pienosuustoiminnan tutkimusta toimissaan Tampereen seudun osuustoimintakeskuksen toiminnanjohtajana.

2.4 Osuustoiminnallisen yhteisyrityksen ja osuustoiminnan uusien sovelluksien tutkimus

Osuustoiminnallista yrittäjyyttä, työosuustoimintaa ja osuustoiminnan uusia sovelluksia on tutkittu vuosikymmenien aikana usean eri tieteenalan toimesta, muun muassa kansantaloustieteen, liiketaloustieteen, johtamisen ja yhteiskuntatieteissä erityisesti sosiologian alueilla. Osuustoiminnallinen yhteisyrityminen on ilmiönä ja tutkimuskohteena hyvin monitieteinen. Liiketaloustieteen johtamisen ja organisoiminnan näkökulmasta sitä on usein tarkasteltu yhtenä yritystoiminnan organisoiminnan muotona. Kansantaloustieteen, sosiologian ja johtamisen ja organisoiminnan alueella on hyvin paljon tutkimuksia työntekijäomisteisuuden vaikutuksista.

Työosuustoimintaa koskevissa tutkimuksissa on painottunut vahvasti *työntekijäomisteisuuden ja työntekijöiden yrityksen päätöksentekoon osallistumisen vaikutusten tutkiminen*. Näihin näkökulmiin painottuvia tutkimuksia tehtiin erityisesti 1980- ja 90-luvuilla. Keskeinen taloustieteen alueella edelleen viitattu tutkimuslähde työntekijäomisteisuuden vaikutuksista on Jensen & Mecklingin vuonna 1979 kirjoittama artikkeli *Rights and Production Functions: An Application to Labor-managed Firms and Codetermination*. Artikkelissa luodaan teoriaa työntekijäomisteisuuden tuottamista agenttiteoreettisista haasteista.

Seuraavassa tuodaan lyhyesti esille keskeisiä 1980-2000 luvuilla tehtyjä tutkimuksia työntekijäomisteisuudesta. Yohanan Stryjan kehitti Ruotsissa väitöskirjatutkimuksessaan teoriaa itsehallintoisista organisaatioista (*Impossible Organizations, On Self-manage-*

ment and Organizational Reproduction, 1987). Stryjan on edelleen jatkanut osuustoiminnallisen yrittäjyyden tutkimusta. Muita Ruotsissa 1980-luvulla vaikuttaneita työosuustoiminnan tutkijoita ovat olleet muun muassa Lars Lindqvist, Ann Westenholtz ja Sune Jansson. Englantilaisista tutkijoista erityisesti Chris Cornforth, Alan Thomas ja Jenny Lewis ovat tutkineet työosuustoiminnan menestystekijöitä ja työosuuskuntien johtamista 1980-luvulla. Samoin John Stirling, Mary Mellor, Janet Hannah ovat tutkineet työosuuskuntien johtamista 1980-luvun lopussa Englannissa.

Englantilainen Roger Spear on tutkinut työosuuskuntien menestystä 1990-luvulla yhdessä Henk Voetsin kanssa. Spear on tutkinut laajalti myös sosiaalista yrittäjyyttä ja sosiaalitaloutta 2000-luvulla. Työntekijäomisteisuuden ja työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien vaikutusta yritysten johtamiseen ovat tutkineet Yhdysvalloissa muun muassa Estrin, Geroski & Stewart 1988, Alexander 1985, Jones 1984 ja Onaran 1992. Kuten aiemmin on todettu tutkimukset työntekijöiden itsehallinnosta näivettyivät taloustieteiden alueella 1990-luvulla Jugoslavian hajotessa ja siitä syntyneiden valtioiden luopuessa keskusjohtoisestä sosialismista.

Työntekijäomisteisuuden vaikutuksiin (esim. lisääkö omistus ja vaikuttamismahdollisuus työn tuottavuutta ja työntekijöiden motivaatiotia?) kohdistuva tutkimussuuntaus on edelleen 2000-luvulla ollut yksi keskeinen osuustoiminnan tutkimusaihe erityisesti yhteiskuntatieteiden ja liiketaloustieteen johtamisen ja organisoinnin alueella (ks. tätä suuntausta edustavia tutkimuksia Liite 6).

Osuustoiminnallista yrittäjyyttä yrittäjyyden muotona sinänsä on tutkittu vähän 1990-2000-luvulla. Mondragon työosuuskuntien kokonaisuus on ollut kuitenkin monien tutkimusten kohde viime vuosikymmeninä.³ Joitakin tutkimuksia osuuskunnasta yrittäjyyden muotona on julkaistu *Small Enterprise Development* -journalissa⁴ (nykyiseltä nimeltään *Enterprise Development and Microfinance*) ja *Journal of Co-operative Studies* -lehdessä.

Englannissa on ollut pitkä perinne henkilöstöomisteisten osuus-

3 Esimerkkejä Mondragonia koskevista tutkimuksista: Lutz, M.A. (1997) The Mondragon co-operative complex: an application of Kantian ethics to social economics, *International Journal of Social Economics*, Volume 24, Number 12, 1997, 1404-1421(18) ja Litzarralde I. & Etxebarria I.I. (2005) Can Co-operative Networks and Governance Structures Stay Competitive in a Growing Europe? The Mondragon Experience, *Review of International Co-operation*. Vol. 98 No.1/2005, 70-78.

4 Esim. Harper, M. (1992) The critical factors for the success of co-operatives and other group enterprises, *Small Enterprise Development*, Volume 3, Number 1, March 1992, pp. 14-21(8) ja Hansen, G. B. (1996) Using group entrepreneurship to create new enterprises systematically, *Small Enterprise Development*, Volume 7, Number 1, March 1996, 17-30(14).

kuntien johtamisen sekä menestystekijöiden tutkimuksissa (esim. Cornforth ja Spear; ks. edellinen osio). 1990-luvulla työosuuskuntien johtamista ja menestystekijöitä on tutkinut myös Knight (ks. esim. Knight, 1996).

Yksi suuntaus osuustoiminnallisen yrittäjyyden tutkimuksista on maaseudun pieniä osuuskuntia koskeva tutkimus. Maaseudun osuustoiminnan tutkimuksia on julkaistu erityisesti *Journal of Rural Co-operation* -lehdessä. Muita 2000-luvulla esillä olevia tutkimussuuntauksia ovat naisten pienosuustoimintaan liittyvät tutkimukset esimerkiksi Kreikassa⁵ ja Kiinassa sekä osuustoiminnan uusia sovelluksia koskevat tutkimukset.

Osuustoiminnan uusia sovelluksia koskevia tutkimuksia (ks. Liite 7) tehdään mm. Kanadassa (British Columbia Institute for Co-operative Studies, Victoria, British Columbia ja University of Saskatchewan Centre for the Study of Co-operatives, Saskatoon), Yhdysvalloissa (University of Wisconsin Center for Cooperatives, Madison, Wisconsin), Irlannissa (Centre for Co-operative Studies, University College, Cork), Isossa-Britanniassa (The Co-operatives Research Unit, The Open University, Milton Keynes ja University of Leicester, School of Management) sekä espanjalaisissa yliopistoissa (esim. Deusto) ja Latinalaisen Amerikan yliopistoissa (esim. La Platan kansallinen yliopisto Argentiinassa ja Bogotan yliopisto Kolumbiassa).

Osuustoiminnallisen yhteisyrityksen ja osuustoiminnan uusien sovelluksien tutkimus Suomessa

Suomessa kiinnostus taloudelliseen yhteisyritykseen osuuskuntamuodossa oli vielä 1980-luvulla verrattain vähäistä. Pellervo-Seuran tutkimuksessa nuorten suhtautumisesta työhön ja osuustoimintaan kävi tuolloin ilmi, että yhteistoiminnallinen yrittäminen kiinnosti nuoria yllättävän paljon (Köppä & Tauriala, 1990). Tutkimus loi osaltaan perustaa pienosuustoiminnan edistämistoimille ja myös siihen liittyvälle tutkimuskiinnostukselle. Pienosuustoiminnan elpymistä ennustettiin Pellervon Päivässä jo vuonna 1990, jolloin tehtiin tulevaisuusskenaarioita osuustoiminnan tilanteesta Suomessa. Yksi skenaarioista, joka sai paljonkin kannatusta, koski pienosuustoiminnan elpymistä (ks. Pellervon näkökulma 1). Pienosuuskuntia lähdettiinkin perustamaan 1990-luvun alkupuolella. Niitä koskeva suomalainen tutkimus käynnistyi myös samoihin aikoihin.

Suomalaisista tutkijoista henkilöstöomisteisuutta on tutkinut muun muassa Panu Kalmi väitöskirjassaan *On the (In)stability of Employee Ownership: Evidence from Estonia and Lessons for Transition Economies* (Copenhagen Business School 2002) ja siitä jul-

⁵ Esim. Vakoufaris, H., Kizos, T., Spilanis, I., Koulouri, M. & Zacharaki, A. (2007) Women's Cooperatives and their Contribution to the Local Development of the North Aegean Region, Greece, *Journal of Rural Co-operation*, Vol. 35, No 1, 19-42.

kaistuisissa artikkeleissa, sekä myöhemmin samasta teemasta vertailevilla eurooppalaisilla aineistoilla (Kalmi et al. 2005; Poutsma et al. 2006). Eliisa Troberg teki liseniaattityönsä ja väitöskirjatutkimuksensa työosuustoiminnasta⁶. Troberg on jatkanut osuustoiminnallisen yrittäjyyden tutkimusta innovatiivisuuden näkökulmasta (esim. Troberg, 2000, 2005). Vuonna 2008 Troberg jatkaa yhdessä Tapani Köpän ja Eero Riikosen kanssa innovatiivisten tieto-osuuskuntien tutkimusta. Myös Iiro Jussila ja Terhi Uski tutkivat yhteistyökumppaneineen (esim. Sanjay Goel, Labovitz Business School, UMD) työosuuskuntia johtamistutkimuksen viitekehyskiä hyödyntäen.

Osuustoiminnan uusia sovelluksia ovat Suomessa tutkineet muun muassa Tapani Köppä, Eero Riikonen, Iiro Jussila, Terhi Uski, Kari Pirinen, Pekka Arponen, Pekka Hytinkoski ja Eliisa Troberg. Terhi Uskin työstämä väitöskirja koskee sosiaali- ja terveystieteiden osuuskuntia. Kari Pirinen tekee väitöskirjatutkimusta pienosuustoiminnan levinneisyydestä. Pekka Arponen tekee väitöskirjaa opiskelijaosuuskunnista ammattikorkeakouluissa ja Pekka Hytinkoski tutkii osuustoiminnan opetusta verkossa. Tapani Köpän johdolla toimi vuosina 2004-2007 kymmenen tutkijan monitieteinen Co-op team -tutkijaryhmä. Ryhmän tutkijoiden töitä yhdistivät näkökulmat osuustoiminnallisen yritysmuodon menestystekijöihin ja uusiin soveltamisaloihin. Tutkimusryhmä tuotti julkaisuja erityisesti seuraavista teemoista: osuustoiminnan uusi pedagogiikka opetuksessa, kehittämisessä ja viestinnässä, osuustoiminnallisten yritysten organisaatioilmasto, yhteisötalous paikallisen kestävän kehityksen edistäjänä, työn muutos, yrittäjyys ja yhteisötalouden uudistuminen sekä yhteisötalouden organisaatiot, kestävä kehitys ja yhteiskuntavastuu (julkaisuja on osuustoiminnan tutkimusportaalista: www.coopstudies.fi/portaali).

6 Troberg, Eliisa (1997) Työosuustoiminnan erityispiirteet ja niiden vaikutukset osuustoiminnalliseen yhteisyrittäjyyteen, Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja D-7:1997, Turku ja Troberg, Eliisa (2000) The Relevance of Transaction Cost and Agency Theoretical Concepts to the Management of Knowledge Intensive Cooperatives. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja Sarja A2:2000, Turku.

3. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

■ Edellä olemme luoneet katsauksen osuustoiminnan tutkimukseen maailmalla ja Suomessa. Jaottelimme tutkimukset karkeasti kansantaloustieteen, liiketaloustieteen ja yhteisötalouden aihealueisiin. Rajat näiden välillä ovat kuitenkin häilyvät, eikä jaottelumme kannata siten suhtautua kovin ehdottomasti. On myös syytä huomioda, että selvitystyössä tekemämme valinnat ja jaottelut perustuvat suurelta osin tutkimusten otsikoihin ja tiivistelmiin. Jokaisen lukijan kannattaa siis tutkimuskohtaisesti tehdä omat arvionsa kirjallisuuden käyttökelpoisuudesta omiin tarkoituksiinsa. Suosittelemmekin, että lukija tutustuu syvällisesti kuhunkin häntä kiinnostavaan artikkeliin.

Seuraavaksi esitämme yhteenvedon taloustieteen, liiketaloustieteen ja yhteisötalouden tutkimuksesta meillä ja maailmalla. Lopuksi tuomme esille kysymyksen jatkotutkimustarpeista ja annamme ehdotuksia osuustoimintatutkimuksen painopistealueiksi Suomessa.

3.1 Yhteenvedo

Viime vuosikymmenten aikana kansainvälisessä osuustoimintatutkimuksessa ovat olleet esillä erityisesti seuraavat tutkimusalueet: *kansantaloustieteessä* erityisesti 1) osuuspankkien tehokkuuteen, 2) mikrorahoitukseen, 3) henkilöstöomistukseen ja sen vaikutuksiin kohdistuvat tutkimukset, *liiketaloustieteessä* erityisesti 1) osuustoiminnan arvot, periaatteet ja yhteiskuntavastuu, 2) jäsenten sekä osuuskuntien henkilöstön asenteet ja käyttäytyminen, 3) omistajuus ja valta (governance) sekä 4) osuuskuntien johtaminen ja kilpailuedut (ks. Liite 11). Yhteisötalouden tutkimuksessa keskeisiä ovat olleet erityisesti yhteisötalouden merkitystä, kehittämistä ja haasteita koskevat tutkimukset sekä osuustoiminnan uudet sovellukset.

Myös Suomessa nämä alueet ovat olleet tutkimuksen kohteena. Suomalainen osuustoimintatutkimus on metodiltaan ollut niin laadullista kuin määrällistä eli kvantitatiivistäkin, joskin edellistä on harjoitettu jossain määrin enemmän. Kaikki osuuskuntatyypit eivät ole saaneet samanlaista huomiota osakseen. Asiakasomistei-

sen osuustoiminnan johtamisen tutkimus on saatu viime vuosina liikkeelle (esim. Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa ja Vaasan yliopistossa). Sen sijaan osuustoiminnan ”serkkua”, keskinäistä vakuutustoimintaa on tutkittu Suomessa vähän. Pienosuustoimintaa on tutkittu jonkin verran, mutta esimerkiksi yrittäjyyden tutkimuskentässä osuustoiminta ei ole saanut paljontaan huomiota. Tuottajaomisteisen osuustoiminnan tutkimus on ollut toistaiseksi melko vähäistä, mitä osittain selittää se, että osuustoiminta ei ole ollut vahvasti edustettuna suomalaisessa maatalousekonomian tutkimuksessa. Oppialoittain tarkasteltaessa voidaan todeta, että esimerkiksi osuuskuntien rahoitukseen ja laskentatoimeen liittyvää tutkimusta on tehty toistaiseksi erittäin vähän. Myös suomalaisten osuustoimintayritysten kansainvälistymisen tutkimusta tarvittaisiin lisää.

3.2 Keskeiset tutkimusaiheet tulevaisuudessa

Kansantaloustieteen alalla lupaavimmat tutkimusaiheet tulevat liittymään osuuspankkien tutkimukseen. Tästä aiheesta on olemassa runsaasti kansainvälistä tutkimustoimintaa ja aktiivinen alan tutkijayhteisö. Kuten yllä todettiin, alan kirjallisuus on keskittynyt pitkälti tehokkuusvertailuihin. Tulevaisuudessa lupaavimmat tutkimusaiheet liittyvät jäsenyyden roolin tarkempaan ymmärtämiseen. Jäsenyyttä tulisi tarkastella niin taloudellisten kuin ei-taloudellisten motivaatioiden kautta. Taloustieteellinen analyysi voisi antaa lisäselvitystä siihen, miten osuuspankit pystyvät luomaan kilpailuetua jäsenyyden avulla. Jäsenyyteen ja sen tarkasteluun liittyvät kysymykset yleistyvät myös muuntyyppisen osuustoiminnan tarkastelussa, kuten osuuskauppojen tai maatalouden tuottajaosuuskuntien alueella.

Toinen lupaava tutkimuskohde on osuuspankkien merkityksen ymmärtäminen taloudellisessa kehityksessä. Miten osuuspankit tukevat taloudellista kehitystä ja minkälaiset institutionaaliset järjestelyt sopivat erilaiseen taloudellisen kehityksen vaiheeseen? Tästä on saatavilla tietoa esim. taloushistoriallisen ja institutionaalisen taloustieteen menetelmien avulla. Osuuspankkien varhaisvaiheen kehityksestä on olemassa suhteellisen paljon kirjallisuutta, mutta se keskittyy paljolti pienten kyläosuuskassojen luomiseen. On hyvin vähän kirjallisuutta siitä, miten osuuspankit kehittyivät nykyisen kaltaisiksi merkittäviksi finanssisektorin organisaatioiksi. Tämän tyyppinen tarkastelu on merkittävä tarkasteltaessa myös osuuskassojen kehitystä, merkitystä ja potentiaalia kehitysmaissa, jossa ne ovat merkittävä osa rahoitussektorin tarjontaa.

Edellä lueteltujen kansainvälisissä tiedelehdissä julkaistujen tutkimusten perusteella maailmalla ei ole toistaiseksi syntynyt selkeää

yhtenäistä liiketaloustieteen viitekehystä tai taustateoriaa, jonka puitteissa osuustoimintatutkimusta tehtäisiin. Karkeasti sanottuna tutkimusaiheita on liki yhtä paljon kuin julkaistuja tutkimuksia. Osin tätä selittää kansainvälisen merkkiteoksen puuttuminen sekä osuustoimintaan keskittyvien liiketaloustieteellisten julkaisujen tuoreus. Maailmalta löytyy vain muutamia tutkijoita, jotka ovat julkaisseet useamman artikkelin kansainvälisissä tiedelehdissä. Kenttä on sen verran avoinna, että uudet tutkimukset osuvat suhteellisen helposti osuustoimintatutkimuksen aukkoihin. Haasteena on toisaalta useimpien osuustoimintatutkimuksen aihealueiden osalta aktiivisen akateemisen keskustelun puute.

Osuuskunnat ovat rakenteidensa ja toimintatapojensa puolesta mielenkiintoisia tutkimuksen kohteita. Erityisesti asiakasomisteiset osuuskunnat ovat liiketoimintamalleina erittäin ajankohtaisia. Tätä korostavat asiakkaiden vallan kasvu ja yritysten siirtyminen pois perinteisestä tuotelähtöisestä strategia-ajattelusta. Globalisoituvaa talous vahvistaa myös niitä sidosryhmien tarpeita, jotka toimivat voitonmaksimointikriteeriä vastaan. Tässä kontekstissa osuuskuntien perustehtävistä johdettavat erilaiset tavoitteet nousevat entistä kiinnostavimmiksi ihmisten käyttäytymisen ja talouden tutkimisen kannalta. Seuraavien vuosien aikana asiakasomisteisten yritysten liiketaloustieteelliseen tutkimukseen kaivataan lisää kriittistä massaa. Samalla on huomioitava, että asiakasomisteisten osuuskuntien ja keskinäisten vakuutusyhtiöiden johtamisen viitekehystä olisi järkevää kehittää rintarinnan. Seuraavassa muutamia keskeisiä teemoja, joita syventämällä voidaan edetä kohti yhtenäisempää asiakasomisteisten osuuskuntien johtamisen teoriaa:

- Asiakasomisteisen osuustoiminnan uudet sovellukset
- Asiakasomisteisen osuuskunnan omistaminen
- Asiakasomisteisen osuuskunnan johtaminen omistamisen ulottuvuuksien valossa
- Asiakasomisteisen osuuskunnan hallintotyö omistamisen ulottuvuuksien valossa
- Asiakasomisteisten osuuskuntien 'co-operative governance' -järjestelmä (mm. raportointi ja johtajien palkitseminen).

Edellä listattuja teemoja olisi tarpeellista tarkastella johtaminen ja organisaatiot -oppiaineen lisäksi myös muiden liiketaloustieteen oppiaineiden, kuten esimerkiksi laskentatoimen, rajoituksen, hankintatoimen, markkinoinnin ja yritys juridiikan valossa.

Perinteinen tuottajaosuustoiminta on jäänyt toistaiseksi vähäiselle huomiolle suomalaisessa osuustoimintatutkimuksessa. Yrittäjien osuuskuntamuotoisen strategisen yhteistyön tutkimus on sekin vasta

alkumetreillä. Erityisesti elinkeinonharjoittajien ja yrittäjien osuustoimintaan keskittyvää liiketaloustieteen tutkimusta kaivataan siksi, että se poikkeaa monella tapaa niin asiakasomisteisesta osuustoiminnasta kuin pienosuustoiminnasta. Tutkimuksen aloittamista tästä aihepiiristä helpottaa se, että maailmalla alan tutkimusta on tehty jo suhteellisen runsaasti ja tutkijoilla on käytössään hyvin perustettuja viitekehyksiä muun muassa verkostoteorioiden ja yritysten välistä yhteistyötä käsittelevän kirjallisuuden muodossa. Edellä mainitut asiakasomisteisten yritysten tutkimusteemat ovat hyvä lähtökohta myös yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien osuustoiminnan tutkimukseen. On kuitenkin syytä huomata, että taloudelliset intressit ja näihin liittyvät ristiriidat, voimat ja jännitteet ovat jälkimmäisessä huomattavasti voimakkaammat. Juuri siksi kyseiset osuuskuntatyypit kaipaavat vahvaa liiketaloustieteellistä teoriaa tuekseen ja johtamisoppeja ohjenuorakseen.

Suomalainen uuden osuustoiminnan kehitys antaa myös loistavat edellytykset tarkastella osuustoiminnan erityispiirteitä uudessa yritystoiminnassa. Tässä yhteydessä voidaan tarkastella sitä, miten uudet osuuskunnat kasvavat, työllistävät ja jäävät eloon verrattuna muihin uusiin yrityksiin. Samoin voidaan tutkia, mille toimialoilta osuuskunta erityisesti sopii. Tällaista tarkastelua ei ole kovinkaan paljon muista maista.

Yhteisötalouteen ja osuustoiminnan uusiin sovelluksiin liittyvän tutkimuksen tarve lisääntyy aihealueen merkityksen kasvaessa maailmanlaajuisesti. Kestävä kehitys ja sosiaalinen vastuu ovat voimistuvia suuntauksia erityisesti länsimaissa. Tämän alueen lupaava, tulevaisuuteen kohdistuva tutkimusteema on ”Yhteisötalous, osuustoiminnallinen yrittäjyys ja kestävä hyvinvointi”.

Pienyrittäjien verkostoituminen näyttää olevan kasvava ilmiö. Osuustoiminnallisen mallin soveltumisesta verkostoitumisen muodoksi ovat esimerkkejä mm. tietotekniikan, konsultoinnin ja terveydenhoitoalan osuuskunnat. Näistä osuuskunnista tarvittaisiin enemmän tutkimusta, muun muassa niiden työllistävyydestä ja innovatiivisista vaikutuksista.

Suomessa on mielenkiintoisia uusia sovelluksia osuustoiminnan alueella, esim. opiskelijaosuustoiminta yrittäjyyskasvatuksen välineenä ja taiteen, kulttuurin ja median aloilla toimivat innovatiiviset pienosuuskunnat. Näihin kohdistuva tutkimus on herättänyt kansainvälistä mielenkiintoa. Osuustoiminnallien yrittäjyyden tutkimisen alueella olisi aiheellista integroitua vahvemmin kansainväliseen yrittäjyystutkimukseen.

Erityisen tärkeää suomalaiselle osuustoiminnan tutkimukselle on yhteistyö kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa. Näihin voi

lukea osuustoiminnan tutkijayhteisön ja osuustoiminnan tutkimus- ja koulutusyksiköt eri puolilla maailmaa, kansainvälisen osuustoimintaliiton ICA:n, osuustoiminnan kansainväliset toimialajärjestöt (kuten EACB). Kansainvälisten vertailevat tilastoaineistot, joiden keruuta ICA parhaillaan koordinoi, antavat hyvät mahdollisuudet kvantitatiiviselle tutkimukselle.

Olisi myös tärkeää saada niin meillä Suomessa kuin maailmallakin lisää vertailevaa tutkimusta erilaisten yritysmuotojen liiketoimintamalleista. Erityisen hedelmällisiä olisivat ennen kaikkea samalla toimialalla toimivien yritysten ja yritysyhmien vertailut. Näin voitaisiin kartoittaa erilaisia yritysten rakenteisiin ja toimintatapoihin liittyviä eroja ja löytää selityksiä tietyn tyyppisten yritysten menestymiselle ja haasteille kussakin liiketoimintakontekstissa.

3.3 Osuustoimintatutkimuksen roolista ja resursseista

Suomalainen osuustoimintatutkimus on kehittynyt huimin askelin viiden vuoden takaisesta tilanteesta (Kalmi, 2003). Alalle on tullut uusia väitöskirjan tekijöitä merkittävässä määrin, erityisesti liiketaloustieteen alalla (ks. liite 1). Uusia väitöskirjoja, sellaisiakin jotka eivät vuonna 2003 olleet vielä edes valmisteilla, on syntynyt. Suomen osuustoimintatutkimuksen elpymiseen on vaikuttanut huomattavasti Osuustoiminnan neuvottelukunnan panostus Suomen Kulttuurirahaston Osuustoimintarahastoon. Osuustoiminnallinen tutkimus on saanut rahoitusta myös muista lähteistä, mm. Suomen Akatemialta ja säätiöiltä, esim. Paulon säätiö. Tutkimuksen voimistumista edesauttaa myös yhdeksän suomalaisen yliopiston muodostama Co-op Network Studies -yliopistoverkosto. Se tarjoaa yhteisötalouden ja osuustoiminnan yliopisto-opintoja ja omalta osaltaan tiivistää aihealueen asiantuntijoiden välisiä yhteyksiä.

Jotkut vuoden 2003 raportissa esiin nostetut asiat eivät ole kuitenkaan edenneet. Alalle ei ole saatu yhtään professoria, ei liiketaloustieteen eikä yhteiskuntatieteiden aloille. Rahoituksen jatkuvuutta turvaavia pitkäjänteisiä päätöksiä ei ole myöskään tehty. Osuustoimintatutkimuksen suotuisan kehityksen varmistamiseksi tarvitaan rahoituksen pitkäjänteisyyden turvaamista, suuria monitieteisiä tutkimushankkeita, vertailevia tutkimuksia, kansainvälistä tutkimusyhteistyötä ja osuustoiminnan opetuksen ja tutkimuksen yhteyksien vahvistamista. Osuustoimintatutkimuksen merkityksen voimistamiseksi olisi tärkeää niveltää tutkimushankkeita muihin liiketaloudellisiin tutkimushankkeisiin ja tehdä vertailevia tutkimuksia. Vakavasti tulisi myös harkita toimia osuustoiminnan tutkijakoulun perustamiseksi, ja tätä kautta vahvistaa osuustoiminnan väitöskirjatutkimusta.

Suomalaisella osuustoimintatutkimuksella on hyvä mahdollisuus ottaa merkittävä asema kansainvälisessä osuustoimintatutkimuksen kentässä. Suomessa tehdään tutkimusta monipuolisesti eri alueilla ja tutkijat ovat avoimia niin kansalliselle kuin kansainväliselle yhteistyölle. Suomalaiset osuustoimintatutkijat ovat haluttuja kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ja suomalaisella alan tutkimuksella on vientiarvoa. Ongelmina tutkimuksessa on niukat resurssit. Alalla ei ole virkoja ja sitä kautta urakehitysmahdollisuudet ovat rajoitetut. Valitettavan usein osuuskuntatutkimukseen erikoistumista pidetään akateemisessa maailmassa enemmän rajoitteena kuin ansiona. Kun kenttä on vaativa ja työ luonteeltaan pitkälti pioneerityötä, vaaditaan tutkijoilta keskimääräistä enemmän sitoutumista aiheeseensa. Alan pitkäjänteisen tutkimuksen vakiinnuttaminen vaatii opetusministeriön, yliopistojen ja osuustoimintayritysten yhteistyötä.

LÄHDELUETTELO

- Abell, P. (1990). Supporting Industrial Cooperatives in Developing Countries: Some Tanzanian Experiences. *Economic and Industrial Democracy*, 11(4), 483-504.
- Alexander, K. O. (1985) Worker Ownership and Participation in the Context of Social Change: Progress is Slow and Difficult, but it Need not Wait upon Massive Redistribution of Wealth. *American Journal of Economics & Sociology*, 1985(3), 337-347.
- Anderson, B. L. (1987). Democratic Control and Cooperative Decision Making: A Conceptual Framework. *Journal of Agricultural Cooperation*, 2, 1-15.
- Angelini, P., Di Salvo, R., & Ferri, G. (1998). Availability and Cost of Credit for Small Businesses: Customer Relationships and Credit Cooperatives. *Journal of Banking & Finance*, 22(6-8), 925-954.
- Arcand, M., Bayad, M., & Fabi, B. (2002). The Effects of Human Resources Management Practices on the Organizational Performances of Canadian Financial Co-operatives. *Annals of Public and Cooperative economics*, 73(2), 215-240.
- Armendariz de Aghion, B. & Morduch, J. (2005). *The Economics of Microfinance*, Cambridge, MA: MIT Press.
- Azzam, A. M., & Turner, M. (1991). Management Practices and Financial Performance of Agricultural Cooperatives: A Partial Adjustment Model. *Journal of Agricultural Cooperation*, 6, 12-21.
- Bakaikoa, B., Errasti, A., & Begiristain, A. (2004). Governance of the Mondragon Corporacion Cooperativa. *Annals of Public and Cooperative economics*, 75(1), 61-87.
- Baldacchino, G. (1990). A War of Position: Ideas on a Strategy for Worker Cooperative Development. *Economic and Industrial Democracy*, 11(4), 463-482.
- Barrett, G., & Okudaira, T. (1995). The Limits of Fishery Cooperatives? Community Development and Rural Depopulation in Hokkaido, Japan. *Economic and Industrial Democracy*, 16(2), 201-232.
- Bataille-Chedotel, F., & Huntzinger, F. (2004). Faces of Governance of Production Cooperatives: An Exploratory Study of Ten French Cooperatives. *Annals of Public and Cooperative economics*, 75(1), 89-111.
- Bauer, K. (2008). Detecting Abnormal Credit Union Performance. *Journal of Banking & Finance*, 32(4), 573-586.
- Bernardi, A. (2007). The Co-operative Difference: Economic, Organizational and Policy Issues. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 11-22.
- Bialoskorski, N. (2006). Member Participation and Relational Contracts in Agribusiness Co-operatives in Brazil. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 20-26.
- Biddy, A. (2004). Financial Participation by Employees in Co-operatives in Britain. *Journal of Co-operative Studies*, 37(2), 5-15.
- Birchall, J. (2000). Some Theoretical and Practical Implications of the Attempted Takeover of a Consumer Cooperative Society. *Annals of Public and Cooperative economics*, 71(1), 29-53.
- Birchall, J., & Simmons, R. (2004). What Motivates Members to Participate in Co-operative and Mutual Businesses? *Annals of Public and Cooperative economics*, 75(1), 465-495.
- Book, S. A., & Ilmonen, K. (1989). Problems of Contemporary Cooperatives: Consumer Cooperatives in Sweden and Finland 1960-80. *Economic and Industrial Democracy*, 10(4), 499-515.
- Bos, J. W. B., & Kool, C. J. M. (2006). Bank Efficiency: The Role of Bank Strategy and Local Market Conditions. *Journal of Banking & Finance*, 30(7), 1953-1974.
- Brock, D.D. (2008). *Social Entrepreneurship Teaching Resources Handbook*. (www.universitynetwork.org/handbook).
- Brown, J., & Quarter, J. (1994). Resistance to Change: The Influence of Social Networks on the Conversion of a Privately-Owned Unionized Business to a Worker Cooperative. *Economic and Industrial Democracy*, 15(2), 259-282.

- Byrne, N., & McCarthy, O. (2005). An Analysis of the Credit Union's Use of Craig's Building Measures. *Journal of Co-operative Studies*, 38(1), 20-27.
- Byrne, M., McCarty, O., & Ward, M. (2007). An Alternative Approach to Oversight: the Case of the Supervisory Committee in Irish Credit Unions. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 58-67.
- Cabo, P., & Rebelo, J. (2005). Why do Agricultural Credit Cooperatives Merge? The Portuguese Experience. *Annals of Public and Cooperative economics*, 76(3), 491-516.
- Carroll, G. A., Goodstein, J., & Gyenes, A. (1988). Organizations and the State: Effects of the Institutional Environment on Agricultural Cooperatives in Hungary. *Administrative Science Quarterly*, 33(2), 233-256.
- Caswell, J. A. (1989). The Cooperative-Corporate Interface: Interfirm Through Membership on Boards of Directors. *Journal of Agricultural Cooperation*, 4, 20-28.
- Cato, M. S., Arthur, L., Keenoy, T., & Smith, R. (2006). Green and Red? Proposing the Existence of a Co-operative Environmental Niche in Wales. *Journal of Co-operative Studies*, 39(2), 29-40.
- Chaddad, F., & Cook, M. L. (2004). Understanding New Cooperative Models: An Ownership-Control Rights Typology. *Review of Agricultural Economics*, 26(3), 348-360.
- Clamp, C. A. (2000). The Internationalization of Mondragon. *Annals of Public and Cooperative economics*, 71(4), 557-577.
- Cook, M. L. (1994). The Role of Management Behavior in Agricultural Cooperatives. *Journal of Agricultural Cooperation*, 9, 42-48.
- Cook, M. L., & Chaddad, F. R. (2004). Redesigning Cooperative Boundaries: The Emergence of New Models. *American Journal of Agricultural Economics*, 86(5), 1249-1253.
- Cook, M. L., & Plunkett, B. (2006). Collective Entrepreneurship: An Emerging Phenomenon in Producer-Owned Organizations. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 38(2), 421-428.
- Cornforth, C. (1995). Patterns of Cooperative Management: Beyond the Degeneration Thesis. *Economic and Industrial Democracy*, 16(4), 487-523.
- Cornforth, C. (2004). The Governance of Cooperatives and Mutual Associations: A Paradox Perspective. *Annals of Public and Cooperative economics*, 75(1), 11-32.
- Darr, A. (1999). Conflict and Conflict Resolution in a Cooperative: The case of the Nir Taxi Station. *Human Relations*, 52(3), 279-301.
- Darr, A., & Lewin, A. C. (2001). Democratic Justice Regimes in Work Organizations: The case of Israeli Taxi Cooperatives. *Economic and Industrial Democracy*, 22(3), 383-405.
- Daudi, P., & Sotto, R. (1986) European Cooperations in Transition – the Metamorphosis of Homo Cooperativus. *Scandinavian Journal of Management Studies*, 3(1), 65-85.
- Davies, K. (2006). Co-operative Principles and International Expansion – The Example of NTUC Fair Price. *Journal of Co-operative Studies*, 39(2), 15-28.
- Davis, K. (2001). Credit Union Governance and Survival of the Cooperative From. *Journal of Financial Services Research*, 19(2,3), 197-210.
- Davis, K. (2007). Australian Credit Unions and the Demutualization Agenda. *Annals of Public and Cooperative economics*, 78(2), 277-300.
- Davis, P. (1995). Co-operative Identity and Co-operative Management. *Journal of Co-operative Studies*, 84, 22-28.
- Davis, P. (1996). Towards a Value-Based Management Culture for Membership Based Organizations. *Journal of co-operative Studies*, 29(1), 93-111.
- Davis, P. (1997). Management Development for Co-operatives – A Review. *Journal of Co-operative Studies*, 29(3), 53-68.
- Davis P., & Donaldson, J. (2000). Reasserting the Co-operative Advantage. A Survey of Sixteen British Consumer Co-operative Societies. *Journal of Co-operative Studies*. 33:2 (99), 124-178.
- Davis, P., & Worthington, S. (1993). Co-operative Values: Change and Continuity in Capital Accumulation. The Case of the Co-operative Bank. *Journal of Business Ethics*, 12, 61-71.
- Davis, P., & Worthington, S. (1993). Cooperative Values: Change and Continuity in Capital Accumulation – The Case of the British Cooperative Bank. *Journal of Business Ethics*, 12(11), 849-859.
- Dees, J. G. (1998). *The Meaning of Social Entrepreneurship*. (www.faculty.fuqua.duke.edu/centers/case/files/dees-SE.pdf).

- Defourney, J. & Monzon Campos, J.-L. (edit.) (1992). *Économie Sociale – The Third Sector*. De Boeck, Brussels.
- Delgado, J., Salas, V., & Saurina, J. (2007). Joint Size and Ownership Specialization in Bank Lending. *Journal of Banking & Finance*, 31(12), 3563-3583.
- Dickstein, C. (1988). The Role of Cooperative Development Agencies in Developing Worker Cooperatives: Lessons from Philadelphia. *Economic and Industrial Democracy*, 9(2), 197-224.
- Donaldson, J. (2003). Co-operative Management and Corporate Governance. *International Journal of Co-operative Management*, 1(1), 36-43.
- Errasti, A. M., Heras, I., Bakaikoa, B., & Elgoibar, P. (2003). The Internalisation of Cooperatives: The Case of the Mondragon Cooperative Corporation. *Annals of Public and Cooperative economics*, 74(4), 553-584.
- Estrin, S. & Geroski, P. & Stewart, Ge. (1988). Employee Share Ownership, Profit-Sharing and Participation. *International Journal of Industrial Organization*, 1, 1-6.
- Esho, N. (2001). The Determinants of Cost Efficiency in Cooperative Financial Institutions: Australian Evidence. *Journal of Banking & Finance*, 25(5), 941-964.
- Fairbairn, B., & Russell, N. (2004). *Co-operative Membership and Globalization. New Directions for Research and Practice*. Center for Co-operative Studies, University of Saskatchewan.
- Fajaliou, I. (2003). The Problematic Nature of Globalization Thesis: Its Strategic Implications for Co-operative and Social Economy Enterprises. *International Journal of Co-operative Management*, 1(1), 24-35.
- Fajaliou, I., & Donaldson, J. (2006). Privatization's Narrative of State-Owned Services: Panacea or Threat to Business and Labour Force Democracy. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 39-43.
- Fici, A. (2004). Financial Participation by Employees in Co-operatives in Italy. *Journal of Co-operative Studies*, 37(2), 16-56.
- Flageole, M. -A., & Roy, J. (2005). Rating Cooperative and Commercial Bank Bonds: A Comparative Approach. *Annals of Public and Cooperative economics*, 76(3), 407-435.
- Fonteyne, W. (2007). 'Cooperative Banks in Europe: Policy Issues'. IMF Working Paper 159 / 07.
- Forcadell, F. J. (2005). Democracy, Cooperation and Business Success: The Case of Mondragón Corporación Cooperativa. *Journal of Business Ethics*, 56(3), 255-274.
- Fried, H. O., Knox Lovell, C. A., & Vander Eeckaut, P. (1993). Evaluating the Performance of US Credit Unions. *Journal of Banking & Finance*, 17(2-3), 251-265.
- Fried, H. O., Knox Lovell, C. A., & Yaisawarng, S. (1999). The Impact of Mergens on Credit Union Service Provision. *Journal of Banking & Finance*, 23(2-4), 367-386.
- Fulton, J. R., & Adamowicz, W. L. (1993). Factors that Influence the Commitment of Members to Their Cooperative Organization. *Journal of Agricultural Cooperation*, 8, 39-53.
- Fulton, J. R., Popp, M. P., & Gary, C. (1996). Strategic Alliance and Joint Venture Agreements in Grain Marketing Cooperatives. *Journal of Cooperatives*, 11, 1-14.
- Fulton, M., & Ketilson, L. H. (1992). The Role of Cooperatives in Communities: Examples from Saskatchewan. *Journal of Agricultural Cooperation*, 7, 15-42.
- Gherardi, S., & Masiero, A. (1990). Solidarity as a Networking Skill and a Trust Relation: Its Implications for Cooperative Development. *Economic and Industrial Democracy*, 11(4), 553-574.
- Gibson, K., Bottom, W., & Murnighan, J. K. (1999). Once Better: Defection and Reconciliation in a Cooperative Enterprise. *Business Ethics Quarterly*, 9(1), 69-85.
- Gide, C. (1921). *Consumers' Co-operative Societies*. Co-operative Union Limited, Manchester.
- Gjolberg, O., & Steen, M. (1999). A Portfolio Approach to Cooperative Price Risk Management. *Journal of Cooperatives*, 14, 21-29.
- Goddard, J. A., McKillop, D. G., & Wilson, J. O. S. (2002). The Growth of US Credit Unions. *Journal of Banking & Finance*, 26(12), 2327-2356.
- Gonzalez-Diaz, F., Newton, D. J., & Alliston, J. C. (2006). Co-operation to Introduce a Supply Chain/Consumer Focus in Farmer Controlled Business. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 27-343.
- Gorton, G., & Schmid, F. (1999). Corporate Governance, Ownership Dispersion and Efficiency: Empirical Evidence from Austrian Cooperative Banking. *Journal of Corporate Finance*, 5(2), 119-140.

- Gray, T. W., & Butler, G. (1994). Toward an Organizational Theory of Membership Structural Design. *Journal of Agricultural Cooperation*, 9, 27-41.
- Grunberg, L. (1986). Safety, Productivity and the Social Relations in Production: An Empirical Study of Worker Cooperatives. *The International Journal of Sociology and Social Policy*, 6(4), 87-102.
- Guzmán, I., & Arcas, N. (2008). The Usefulness of Accounting Information in the Measurement of Technical Efficiency in Agricultural Cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 79(1), 131-107.
- Hacker, S. L. (1988). Gender and Technology at the Mondragon System of Producer Cooperatives. *Economic and Industrial Democracy*, 9(2), 225-243.
- Hailu, G., Goddard, E., & Jeffrey, S. (2007). Do Co-operative Managers and Directors Differ in their Familiarity with Innovative Business Risk Management Strategies? *Journal of Co-operative Studies*, 40(2), 17-27.
- Hanf, J. H., & Schweickert, E. (2007). How to Deal with Member Heterogeneity – Management Implications. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 40-48.
- Hannafin, K. M. G., & McKillop, D. G. (2006). Altruism in the Economic Evaluation of Credit Unions: a Thought Piece. *Journal of Co-operative Studies*, 39(2), 5-14.
- Hansen, G. B. (1996) Using group entrepreneurship to create new enterprises systematically, Small Enterprise Development, Volume 7, Number 1, March 1996, 17-30(14).
- Hansmann, H. (1996). *The Ownership of Enterprise*, Cambridge, MA: Belknap Press.
- Harper, M. (1992) The critical factors for the success of co-operatives and other group enterprises, Small Enterprise Development” Volume 3, Number 1, March 1992, 14-21(8).
- Helmberger, P., & Hoos, S. (1995). Cooperative Enterprise and Organization Theory. *Journal of Cooperatives*, 10, 72-99.
- Hernandez, S. (2006). Striving for Control: Democracy and Oligarchy at a Mexican Cooperative. *Economic and Industrial Democracy*, 27(1), 105-135.
- Hicks, E., Maddocks, J., Robb, A., & Webb, T. (2007). Co-operative Accountability and Identity: An Examination of Reporting Practices of Nova Scotia Co-operatives. *Journal of Co-operative Studies*, 40(2), 4-16.
- Holden, D. (2005). Developing an Active Membership and Encouraging the New Generation of Co-operators. *Journal of Co-operative Studies*, 38(1), 42-44.
- Holm, P. (1994). *Essays on international trade and tax policy in vertically related markets*. Research Report 18, Government Institute for Economic Research, Helsinki. (Doctoral thesis).
- Holm, P. (1986): Vertically Integrated Oligopoly and International Trade. *Canadian Journal of Economics*, November.
- Igal, J. F. J., & Marti, E. M. (2003). Challenges of Co-operatives in the European Union: The Case of the Spanish Agricultural Co-operatives. *International Journal of Co-operative Management*, 1(1), 16-23.
- Ingram, P., & Simons, T. (2000). State Formation, Ideological Competition, and the Ecology of Israeli Workers’ Cooperatives, 1920-1992. *Administrative Science Quarterly*, 45(1), 25-53.
- Immonen, N. (2006). *Yhteisötaalous Suomessa. Sisäpiirin slangia vai uutta yhteistyön taloutta*. Tampereen yliopisto.
- Jensen, M.C. & Meckling, W.H. (1979) Rights and Production Functions: An Application to Labor-managed Firms and Codetermination. *Journal of Business*, 52(4), 469-506.
- Jones, D.C. (1984). *The Varying Nature, Importance and Productivity Effects of Worker Participation: Evidence for Contemporary Producer Cooperatives in Industrialized Western Economies*. (stencil presented at the International Meeting on Cooperation), Ravenna.
- Jones, D.C. & Kalmi, P. (2008). *‘Inequality, Trust and the Size of the Co-operative Sector: Cross-country Evidence’*, HSE Working Paper 446.
- Jones, D.C. & Kalmi, P. & Kauhanen, A. (2007): ‘The Effects of Training on Performance and Incomes: Econometric Evidence from Finnish Co-operative Banks’, presented in the workshop “The Economics of Co-operative Banking”, Helsinki, December 2007.
- Jones, P. (2004). Growing Credit Unions in the West Midlands –the case for restructuring. *Journal of Co-operative Studies*, 37(1), 5-21.
- Jussila, I. (2007). *Omistajuus asiakasomisteisissa osuuskunnissa*. Acta Universitatis Lappeenrantaensis, 271. ISBN 978-952-214-408-9.
- Jussila, I., Kotonen, U., & Tuominen, P. (2007). Customer-owned Firms and the Concept of Regional Responsibility: Qualitative Evidence from Finnish Co-operatives. *Social Responsibility Journal*, 3(3), 35-43.

- Jussila, I., Saksa, J.-M., & Tienari, J. (2007). Dynamics and Tension in Governance: Evidence from Finnish Co-operatives. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 29-39.
- Kalmi, P. (2002a): *On the (In)stability of Employee Ownership: Estonian Evidence and Lessons for Transition Economies*, Copenhagen Business School Ph.D. series 10.02.
- Kalmi, P. (2002b): 'Osuuskuntien erityispiirteistä'. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 98(4): 377-93.
- Kalmi, P. (2003). 'Osuustoiminnan liiketaloustieteellisen tutkimuksen ja operuksen kehittäminen: selvitysmiehen loppuraportti osuustoiminnan neuvottelukunnalle'. *OT-Lehti*, 5 / 2003.
- Kalmi, P. (2007a): 'The Disappearance of Co-operatives from Economics Textbooks', *Cambridge Journal of Economics*, 31(4): 625-647.
- Kalmi, P. (2008a): 'The Study of Co-operatives in Modern Economics: A Methodological Essay', in Ian MacPherson and Erin Laughlin-Jenkins (eds.), *Structuring Diversities and a Complex Heritage: Essays in the Field of Co-operative Studies*, New Rochdale Press,
- Kalmi, P. (2008b): 'Catching a Wave: Co-operative Entrepreneurship in Finnish Regions', presented in the *ACES / ASSA conference* in New Orleans LA, January 2008.
- Kalmi, P., Jones, D.C., & Jussila, I. (2007): 'What Motivates to be an Owner: The Case of Finnish Co-operative Banks', presented in the workshop "The Economics of Co-operative Banking", Helsinki, December 2007.
- Kalmi, P. & Pendleton A. & Poutsma, E. (2005) 'Financial Participation and Performance in Europe', *Human Resource Management Journal* 15(3), 54-67.
- Kandathil, G. M. & Varman, R. (2007). Contradictions of Employees Involvement, Information Sharing and Expectations: A Case Study on an Indian Worker Cooperative. *Economic and Industrial Democracy*, 28(1), 140-174.
- Karels, G. V., & McClathey, C. A. (1999). Deposit Insurance and Risk-Taking Behavior in the Credit Union Industry. *Journal of Banking & Finance*, 23(1), 105-134.
- Kaswan, M. (2007). Happiness, Politics and the Co-operative Principles. *Journal of Co-operative Studies*, 40(1), 30-40.
- Kettunen, P. (1984). The Survival Strategy of a Small Local Cooperative Bank. *Scandinavian Journal of Management Studies*, 1(1), 35-51.
- King, R. P., Trechter, D. D., & Cobia, D. (1998). Managerial Compensation in Midwestern Cooperatives: Results from a Follow-up Study. *Journal of Co-operatives*, 13, 35-43.
- Kitson, A. (1996). Taking the Pulse: Ethics and the British Cooperative Bank. *Journal of Business Ethics*, 15(9), 1021-1031.
- Knight R. (1996) Supporting the development of successful worker co-operatives in the UK, *European Business Review*. 96(6), 41-50.
- Koetter, M. (2006). Measurement Matters: Alternative Input Proxies for Bank Efficiency Analysis, *Journal of Financial Services Research*, 30, 199-227.
- Köppä, T. (2006). *Katsaus kansainväliseen osuustoimintatutkimukseen*. Työpäpaperi. Helsinki.
- Köppä, T. & Siiskonen, P. (1981). Rural Community Studies in Finland In: Durand-Drouhin, J.-L., Szwngrub, L.-M. & Mihailescu, I. (eds.), *Rural Community Studies in Europe*, Volume 2. Trends, selected and annotated bibliographies, analyses. The European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences. Pergamon Press, Oxford-New York-Toronto-Sydney-Paris-Frankfurt, 221-271.
- Köppä, T. (1990). *Uusi yritys. Osuustoiminnan haasteet ja yhteistoiminta maaseudun voimavarana*. Pellervo-Seura & Elävä maaseutu-kampanjatoimikunta, Mänttä 1990.
- Köppä, T. & Tauriala, J. (1990). *Kilpailutalous vai huolenpidon yhteiskunta. Opiskelevan nuorison näkökulma työhön, yritys-elämään ja osuustoimintaan*. Pellervo-Seuran Markkinatutkimuslaitoksen julkaisu N:o 34. Helsinki.
- Lang, G., & Welzel, P. (1996). Efficiency and Technical Progress in Banking Empirical Result for a Panel of German Cooperative Banks. *Journal of Banking & Finance*, 20(6), 1003-1023.
- Laurinkari, J. (2004) Osuustoiminta. Utopiasta kansainvälisen yrittämisen muodoksi. Suomen Graafiset palvelut Oy, Kuopio.
- Laurinkari, J. (toim.) (2007). *Yhteisötalous. Johdatus perusteisiin*. Palmenia, Helsinki.
- Lazzarini, A., Chaddad, F., & Cook, M. L. (2001). Integrating Supply Chain and Network Analyses: The Study of Netchains. *Journal on Chain & Network Science*, 1(1), 7-22.

- Levi, Y. (1994). The Change-Oriented Cooperative: Concept and Practice Issues. *Economic and Industrial Democracy*, 15(2), 227-240.
- Lima, J. C. (2007). Workers' Cooperatives in Brazil: Autonomy vs Precariousness. *Economic and Industrial Democracy*, 28(4), 589-621.
- Litzarralde, I. & Etxeberria, I. (2005) Can Co-operative Networks and Governance Structures Stay Competitive in a Growing Europe? The Mondragon Experience, Review of International Co-operation. Vol. 98 No.1/2005, 70-78.
- Lluch, D. B. L., Gomis, F. J. D., & Jiménez, F. V. (2006). A Management Model for the Evaluation of Co-operative Success with Special Reference to Member Objective Setting and Satisfaction. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 44-53.
- Logue, J., & Yates, J. S. (2006). Cooperatives, Worker-Owned Enterprises, Productivity and the International Labor Organization. *Economic and Industrial Democracy*, 27(4), 686-690.
- Lord, A., & Mellor, M. (1996). Women and the Cooperative Provision of Care: The Example of the "Fukushi Club" in Japan. *Economic and Industrial Democracy*, 17(2), 199-220.
- Lord, B., Shanahan, Y., & Robb, A. (2005). Annual Report Readership and Understanding: a Co-operative Perspective. *Journal of Co-operative Studies*, 38(2), 5-21.
- Lutz, M.A. (1997) The Mondragon co-operative complex: an application of Kantian ethics to social economics, *International Journal of Social Economics*, Volume 24, Number 12, 1997, 1404-1421(18).
- Maher, M., & Emanuel, D. (2005). The Cost of Cooperative Ownership: Estimates of the Costs to Fonterra's Farmer Owners. *Pacific Accounting Review*, 17(1), 37-48.
- Malo, M.-C., & Vézina, M. (2004). Governance and Management of Collective User-Based Enterprises: Value-Creation Strategies and Organizational Configurations. *Annals of Public and Cooperative economics*, 75(1), 113-137.
- Marshall, R. C. (2003). The Culture of Cooperation in Three Japanese Worker Cooperatives. *Economic and Industrial Democracy*, 24(4), 543-572.
- Marshall, R. C. (2005). Cooking Co-operatively at Shun. *Journal of Co-operative Studies*, 38(3), 5-13.
- Mattila, M. (2006). Studying Corporate Social Responsibility in Finland: Genuine Gesture or Pursuit of a Big(ger) Profit? *Social Responsibility Journal*, 2(2), 159-164.
- Mattila, M. (2007). Personnel's Perceptions in Three Finnish Companies: Local CSR vs. Global CSR? *Social Responsibility Journal*, 3, 4-8.
- Mattila, M. (2007). *Value Processing in Organizations - Individual Perceptions in Three Case Companies*. Väitöskirja on julkaistu yliopiston Acta Universitatis Lappeenrantaensis -tutkimussarjassa, 263.
- Mattila, M. (2008). Values in Organizations: Difficult to Understand, Impossible to Internalize? *Social Responsibility Journal*, 4(1/2), 24-33.
- McCarthy, O. A. (2002). Values Perspective of the Irish Credit Union Movement. *Journal of Co-operative Studies*, 35(2), 128-140.
- McClintock Stoel, L., & Sternquist, B. (2004). Group Identification: The Influence of Group Membership on Retail Hardware Cooperative Members' Perceptions. *Journal of Small Business Management*, 42(2), 155-173.
- McKillop, D. G., Glass, J. C., & Ferguson, C. (2002). Investigating the Cost Performance of UK Credit Unions Using Radial and Non-Radial Efficiency Measures. *Journal of Banking & Finance*, 26(8), 1563-1591.
- McKillop, D. G. (2005). Financial Cooperatives: Structure, Conduct and Performance. *Annals of Public and Cooperative economics*, 76(3), 301-305.
- McKillop, D. G. & Wilson, J. O. S. (2005). Special Issue on Co-operative Financial Institutions. *Managerial Finance*, 31(11), 6-86.
- Meek, C. B., & Woodworth, W. P. (1990). Technical Training and Enterprise: Mondragon's Educational System and Its Implications for Other Cooperatives. *Economic and Industrial Democracy*, 11(4), 505-528.
- Molyneux, P., & Williams, J. (2005). The Productivity of European Co-operative Banks. *Managerial Finance*, 31(11), 26-35.
- Montero, M., & Morales, A. C. (2006). Taxation on Social Enterprises: the Case of Spanish Co-operatives. *Journal of Co-operative Studies*, 39(3), 40-51.
- Mook, L., Richmond, B. J., & Quarter, J. (2002). Using Social Accounting to Show the Value Added of Co-operatives: The expanded Value Added Statement. *Journal of Co-operative Studies*, 35(3), 183-204.
- Morales Gutierrez, A. C. (1992). Workers' Coope-

- ratives: Are They Intrinsically Inefficient? *Economic and Industrial Democracy*, 13(3), 431-436.
- Morrow Jr, J. L., Hansen, M. H., & Pearson, A. W. (2004). The Cognitive and Affective Antecedents of General Trust within Cooperative Organizations. *Journal of Managerial Issues*, 16(1), 48-64.
- Münkner, H.-H. (2006). Better Together: Management, Morals and Co-operation in Times of Globalization. *Journal of Co-operative Studies*, 39(1), 16-23.
- Murphy, M. E. (1946). Centenary of the British Cooperative Movement. *Journal of Marketing (pre-1986)*, 10(3), 270-278.
- Natale, M., & Sora, S. A. (2003). Values and their Impact on the Virtual Co-operative. *International Journal of Co-operative Management*, 1(1), 9-15.
- Natale, S. M., Libertella, A. F., & Rothschild, B. M. (2007). Leadership: A Moral and Ethical Perspective. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 23-28.
- Nilsson, J., & Madsen, O.Ø. (2007). Issues in Cross-Border Mergers Between Agricultural Co-operatives. *Journal of Co-operative Studies*, 40(3), 27-38.
- Norby, J. C. (1951). Consumers' Cooperatives in Norway. *Journal of Marketing (pre-1986)*, 16, 423-437.
- Novkovic, S. (2006). Co-operative Business: The Role of Co-operative Principles and Values. *Journal of Co-operative Studies*, 39(1), 5-15.
- Núñez-Nickel, M., & Moyano-Fuentes, J. (2004). Ownership Structure of Cooperatives as an Environmental Buffer. *Journal of Management Studies*, 41(7), 1131-1152.
- Nuti, D. M. (1989). The New Soviet Cooperatives: Advances and Limitations. *Economic and Industrial Democracy*, 10(3), 311-327.
- Oerton, S. (1997). Gendered Constraints and Opportunities: An Analysis of workers' Experience in UK Cooperative and Collective Organizations. *Economic and Industrial Democracy*, 18(2), 201-229.
- Ofeil, K. A. (2005). Participative Schemes and Management Structures of Ghanaian Co-operatives. *Journal of Co-operative Studies*, 38(3), 14-26.
- Ole Borgen, S. (2001). Identification as a Trust-Generating Mechanism in Cooperatives. *Annals of Public and Cooperative economics*, 72(2), 209-228.
- Oliver, N. (1984). An Examination of Organizational Commitment in Six Workers' Cooperatives in Scotland. *Human Relations*, 37(1), 29-45.
- Oliver, N. (1989). Coordination and Control in a Small Producer Cooperative: Dynamics and Dilemmas. *Economic and Industrial Democracy*, 10(4), 447-465.
- Olsson, J. (1994). *Den sociala ekonomin*. Medborgarna, Sverige, Europa. Stockholm.
- Onaran, Y. (1992). Workers as Owners: An Empirical Comparison of Intra-Firm Inequalities at Employee-Owned and Conventional Companies. *Human Relations*, 1992(11), 1213-1233.
- Passey, A. (2005). Co-operative Principles as 'Action Recipes': What does their Articulation Mean for Co-operative Futures? *Journal of Co-operative Studies*, 38(1), 28-41.
- Pellervon näkökulma 1. Osuustoiminnan vaihtoehtoiset tiet. Omistajastrategiat pellervolaisessa osuustoiminnassa 1990-luvulla. Pellervon Päivä 90. Pellervo-Seura, Helsinki 1991
- Pencavel, J. (2001). *Worker Participation: Lessons from the Worker Co-ops of the Pacific Northwest*, New York: Russell Sage.
- Pestana Barros, C., & Gomes Santos, J. C. (2003). Earnings and Schooling of Cooperative Managers. *Annals of Public and Cooperative economics*, 74(3), 349-365.
- Peterson, H. C., & Anderson, B. L. (1996). Cooperative Strategy: Theory and Practice. *Agribusiness (1986-1998)*, 12(4), 371-383.
- Poutsma, E. & Kalmi, P. & Pendleton, A. (2006) 'The Relationship Between Financial Participation and Other Forms of Participation: New Survey Evidence from Europe', *Economic and Industrial Democracy*, 27 (4): 637-667.
- Ralston, D., Wright, A., & Garden, K. (2001). Can Mergers Ensure the Survival of Credit Unions in the Third Millennium? *Journal of Banking & Finance*, 25(12), 2277-2304.
- Ramesha, K. (2007). Prudential Norms and Performance: Research Issues in Co-operative Banking in India. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 79-84.
- Rashid, A. (2007). The Credit Problem in Rural Iraq: The Baathist State-owned Agricultural Bank's Financing of Land Reform Co-operatives. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 68-78.

- Ratner, C. (2007). The Co-operative Manifesto: Social Philosophy, Economics and Psychology for Co-operative Behaviour. *Journal of Co-operative Studies*, 40(3), 14-26.
- Robb, A. J. (2006). Financial Reporting by Co-operatives: A Draft Accounting Standard. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 34-38.
- Robb, A. J., Shanahan, Y. P., & Lord, B. R. (2006). Annual Report Readership and Understanding: An International Comparison. *Journal of Co-operative Studies*, 39(1), 24-34.
- Robb, A. J., & Crombie, N. A. (2006). Defeating a Demutualisation: A case Study. *Journal of Co-operative Studies*, 39(3), 5-10.
- Romero, A. J., & Pérez, M. (2003). Organizational Culture, Individual Differences and the Participation System in Cooperativism of Associated Workers in Andalusia, Spain. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 74(2), 283-320.
- Russell, R. (1991). The Role of Support Organizations in the Development Of Cooperatives in Israel. *Economic and Industrial Democracy*, 12(3), 385-404.
- Ruuskanen, O.-P. (2007). Suomen keskinäiset vakuutusyhtiöt, kehitys 1994-2004. Teoksessa A. Suomi (toim.): *Keskinäisyys – Näkökulmia omistajasiakkuuteen.*, Helsinki: Edita.
- Ryder, N. (2005). The Shaping of Credit Union Development: The Identification of a Typology of Factors that have Contributed Towards Credit Union Growth in the United States of America, Republic of Ireland and Great Britain. *Journal of Co-operative Studies*, 38(1), 5-19.
- Saksa, J.-M. (2007). *Organisaatiokenttä vai paikallisyhteisö: OP-ryhmä institutionaalisten ja kilpailullisten paineiden ristitulessa.* Acta Universitatis Lappeenrantaensis, 277.
- Saksa, J.-M., Jussila, I., & Tuominen, P. (2007). Producer and Marketing Co-operatives: Institutional Contexts and Strategies. *Journal of Co-operative Studies*, 40(3), 5-13.
- Schuster, W. (1990). Agency Problems and Ownership Forms – The case of ICA. *Scandinavian Journal of Management*, 6(4), 251-266.
- Seppelin, M. (2008). Education of co-operation, multidisciplinary and the globalised environment. artikkeli julkaisussa Köppä, T., Hytinkoski, P., Seppelin M. & Troberg, E. (2008). *Co-operative studies in the Finnish higher education.* Deuston yliopisto, Deusto.
- Server Izquierdi, R., & Meli'n Navarro, A. (2001). Cooperative Credit in Spain: An Analysis of Credit Sections of Cooperatives. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 72(2), 229-252.
- Shaw, G., & Alexander, A. (2008). British Co-operative Societies as Retail Innovators: Interpreting the Early Stages on the Self-Service Revolution. *Business History*, 50(1), 62-78.
- Simmonds, R., & Birchall, J. (2004). Creating and Supporting Co-operative Members in the West Midlands. *Journal of Co-operative Studies*, 37(1), 22-37.
- Somerville, P. (2007). Co-operative Identity. *Journal of Co-operative Studies*, 40(1), 5-17.
- Sousa, J., & Quarter, J. (2007). The Resilience of the Co-operative Housing Model. *Journal of Co-operative Studies*, 40(2), 28-37.
- Spear, R. (2006). Social entrepreneurship: a different model? *International Journal of Social Economics*, 33(5-6), 399-410.
- Spear, R. (2000). The Co-operative Advantage. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 71(4), 507-523.
- Spear, R., Aiken, M., & Newholm, T. (2003). Success in Retail Co-ops. *Journal of Co-operative Studies*, 36(1), 45-77.
- Spear, R. (2004). Governance in Democratic Member-Based Organisations. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 75(1), 33-59.
- Srinivasan, R., & Phansalkar, S. J. (2003). Residual Claims in Co-operatives: Design Issues. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 74(3), 365-396.
- Staber, U. (1989). Age-Dependence and Historical Effects on the Failure Rates of Worker Cooperatives: An Event-History Analysis. *Economic and Industrial Democracy* 10(1), 59-80.
- Staber, U. (1989). Organizational Foundings in the Cooperative Sector of Atlantic Canada: An Ecological Perspective. *Organization Studies (Walter de Gruyter GmbH & Co. KG.)*, 10(3), 381-403.
- Staber, U. H. (1992). Organizational Interdependence and Organizational Mortality in the Cooperative Sector: A Community Ecology Perspective. *Human Relations*, 45(11), 1191-1212.
- Stryjan, Y. (1987). *Impossible Organizations, On Self-Management and Organizational Reproduction*, Uppsala.
- Stryjan, Y. (1994). The Formation of New Coop-

eratives: Theory and the Swedish Case. *Economic and Industrial Democracy*, 15(4), 565-594.

Suomi, A. (2007, toim.): *Keskinäisyys – näkökulmia omistaja-asiakkuuteen*. Helsinki, Edita.

Szabó, G. G. (2006). 'Co-operative Identity' – a Concept for Economic Analysis and Evaluation of Co-operative Flexibility: the Dutch Practice and the Hungarian Reality in the Dairy Sector. *Journal of Co-operative Studies*, 39(3), 11-26.

Thornquist, A. (1999). The Myth of Mondragon: Cooperatives, Politics and Working-Class Life in a Basque Town. *Economic and Industrial Democracy*, 20(1), 155-159.

Torgerson, R. E., Reynolds, B. J., & Gray, T. W. (1998). Evolution of Cooperative Thought, Theory, and Purpose. *Journal of Cooperatives*, 13, 1-20.

Troberg, E. (1997) Työosuustoiminnan erityispiirteet ja niiden vaikutukset osuustoiminnalliseen yhteisrytittäjyyteen, Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja D-7:1997, Turku.

Troberg, E. (2000) The Relevance of Transaction Cost and Agency Theoretical Concepts to the Management of Knowledge Intensive Co-operatives. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja Sarja A2:2000, Turku.

Troberg, E. (2000) Knowledge Intensive Business Sector and the Cooperative form: A Study of Finnish Knowledge Intensive Cooperatives. *Journal of Rural Cooperation*. CIRCOM (International Research Centre of Rural Cooperative Communities) Vol. 28, No 2. 2000, 161 – 176.

Troberg, E. (2005). Osuuskunta- Käyttämätön potentiaali pienyrittäjyyden innovatiivisuuden edistäjänä. *Liiketaloudellinen Aikakauskirja*, 3, 451-460.

Tuominen, P., Jussila, I., & Saksa, J.-M. (2006). Locality and Regionality in Management of Finnish Customer Owner Co-operatives. *International Journal of Co-operative Management*, 3(1), 9-19.

Tuominen, P., Uski, T., Jussila, I., & Kotonen, U. (2008). Organization Types and Corporate Social Responsibility Reporting in Finnish Forest Industry. *Fortcoming in the Social Responsibility Journal*

Uski, T., Jussila, I., & Saksa, J.-M. (2007). Regional Co-operation: A Strategic Network Perspective on a Customer-owned Organisation. *Journal of Co-operative Studies*, 40(1), 18-29.

Uski, T., Jussila, I., & Kovanen, S. (2007). Social Responsibility in S Group Co-operatives: A Qualita-

tive Analysis of Archival Data. *International Journal of Co-operative Management*, 3(2), 49-57.

Vakoufaris, H., Kizos, T., Spilanis, I., Koulouri, M. & Zacharaki, A. (2007) Women's Cooperatives and their Contribution to the Local Development of the North Aegean Region, Greece, *Journal of Rural Co-operation*, Vol. 35, No 1, 19-42.

Vanek, J. (1970). *The General Theory of Labor-Managed Market Economies*, Ithaca: Cornell University Press.

Valentinov, V. (2004). Toward a Social Capital Theory of Co-operative Organisation. *Journal of Co-operative Studies*, 37(3), 5-20.

Valentinov, V. (2005). Explaining Nonprofit Organisation: the Social Value Approach. *Journal of Co-operative Studies*, 38(2), 22-36.

Valor, C., Palomo, R., Iturrioz, J., & Mateu, J. L. (2007). Socially Responsible Investments Among Savings Banks and Credit Unions: Empirical Findings in the Spanish Context. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 78(2), 301-326.

Van Rensburg, A. (2006). The Role of Co-operatives in Economic Growth and Poverty Reduction in South Africa. *Journal of Co-operative Studies*, 39(3), 27-39.

Varman, R., & Chakrabarti, M. (2004). Contradictions of Democracy in a Workers' Cooperative. *Organization Studies*, 25(2), 183-208.

Wetzel, K. W., & Gallagher, D. G. (1990). A Comparative Analysis of Organizational Commitment Among Workers in the Cooperative and Private Sectors. *Economic and Industrial Democracy*, 11(1), 93-109.

Wilkinson, A., & Balmer, J. M. T. (1996). Corporate and Generic Identities: Lessons from the Co-operative Bank. *The International Journal of Bank Marketing*, 14(4), 22-35.

Volk, R. (1993). Esseitä osuuskunnan tuotanto-, hinnoittelu- ja investointikäyttäytymisestä. Pelleron taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, nro 13. (Väitöskirja).

SUOMALAINEN OSUUSTOIMINNAN TUTKIMUS TEEMOITTAIN

Suuri osuustoiminta, kansantaloustiede, liiketaloustieteet

Väitöskirjat ja väitöskirjan jälkeistä tutkimusta

Dosentti, akatemiattutkija Panu Kalmi. Tutkimuksia henkilöstöomistuksesta, osuuspankeista, osuustoiminnallisesta yrittäjyydestä, osuuskuntien yleisyydestä maailmanlaajuisesti, osuustoimintatutkimuksen historiasta ja metodologiasta kansantaloustieteessä.

Professori (ma.) Iiro Jussila, väitöskirja 2007; Omistajuus asiakasomisteisissa osuuskunnissa, Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Julkaissut tutkimuksia paikallisuudesta ja alueellisuudesta asiakasomisteisten osuuskuntien johtamisessa, osuuskauppojen strategisista verkostoista, voimista ja jännitteistä asiakasomisteisten osuuskuntaryhmien johtamisessa ja hallinnoimisessa, asiakasomisteisten osuuskuntien yhteiskuntavastuusta sekä tuottaja- ja markkinointiosuuskuntien institutionaalisista strategioista ja yhteiskuntavastuuraportoinnista. Iiro Jussila vetää Osuustoimintayritysten menestystekijät ja niiden johtaminen -tutkimushanketta, jossa toimii hänen lisäkseen kolme jatko-opiskelijaa. Jussilan tekeillä oleva tutkimus käsittelee mm. asiakasomisteisten yritysten strategista johtamista, osuuskuntien hallinnointia (CG), paikallisuuden psykologiaa, osuuskuntayrittämistä sekä yrittäjien osuustoiminnallisen yhteistyön etuja ja haasteita. Jussila myös opettaa osuuskuntien johtamista Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa ja Co-op Studies -verkostossa. Jälkimmäisessä hän opettaa myös osuuskuntayrittäjyyttä.

KTJ Juha-Matti Saksa, väitöskirja 2007; Organisaatiokenttä vai paikallisyhteisö: OP-ryhmän strategiat institutionaalisten ja kilpailullisten paineiden ristitulessa, Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Saksa ei toimi enää tutkimusvirassa, mutta jatkaa tutkimusta aiheen parissa yhteistyössä Iiro Jussilan kanssa.

KTJ Samuli Skurnik, väitöskirja 2006; Suomalaisen talouksmallin murros - Suljetusta sääntelytaloudesta kaksinaapaiseen globaalitalouteen, Helsingin kauppakorkeakoulu. Samuli Skurnik on jatkanut väi-

töskirjan jälkeistä tutkimusta mm. aiheesta Osuustoiminnallisuus yrityksen kilpailuetuna.

Tutkijaopettaja, KTT Merita Mattila, väitöskirja 2007; Value Processing in Organizations - Individual Perceptions in Three Case Companies (Yritysten arvoprosessit - Vertaileva tutkimus kolmessa case-yrityksessä), Lappeenrannan teknillinen yliopisto. Mattila on jatkanut aiheen tutkimista myös väitöskirjan jälkeen ja julkaissut aiheesta runsaasti kansainvälisissä lehdissä.

Tutkijaryhmä: Yksikön johtaja, KTT Elina Varämäki (SeAMK), professori Erno Tornikoski (SeAMK / EM Lyon), professori Erkki K. Laitinen (VY) ja tutkijatohtori, KTT Marko Kohtamäki (VY) väitöskirjan jälkeistä tutkimusta: Tutkimushanke Kasvu ja menestyminen osuustoimintayrittäjyydessä.

KTJ Kari Inkinen, väitöskirja 2001; Diffuusio ja fusio; tutkimus osuuskauppojen leviämisestä alueellisesti 1900-luvulla, Helsingin kauppakorkeakoulu.

Tutkimusjohtaja, VTT Raija Volk, väitöskirja 1993; Esseitä osuuskunnan tuotanto-, hinnoittelu- ja investointikäyttäytymisestä, Jyväskylän yliopisto.

Kaj Ilmonen, väitöskirja 1984; Jäsenet ja jäsenten liike; tutkimus osuuskaupan ja jäsenten välisestä suhteesta E-liikkeessä historiallisessa tarkastelussa, Tampereen yliopisto.

Turto Turtiainen, väitöskirja 1986; Maaseudun osuuskassatoiminnan perustaminen Keniaan.

HTT Titta-Liisa Koivuporras, väitöskirja 2008; Ihmiset ja pankki samaa maata? Yhteiskuntavastuun toteutuminen pankkisektorilla, Vaasan yliopisto.

Väitöskirja tekeillä

Projektipäällikkö, KTM Pasi Tuominen, tekeillä väitöskirja paikallisuudesta ja alueellisuudesta osuuskuntien liiketoiminnassa (eng.), Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Tutkijakoulutettava, KTM Terhi Uski, tekeillä

väitöskirja yhteisrittäjyyden eduista ja haasteista (eng.), Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Tutkijakoulutettava, KTM Jani Mäkinen, tekeillä väitöskirja osuuspankkien hankintojen johtamisesta, Lappeenrannan teknillinen yliopisto.

Tutkija, KTM Jussi Kuittinen, tekeillä väitöskirja aiheesta Corporate Governance osuustoiminnassa, Vaasan yliopisto.

KTM Anni Heikkilä, Ugandan rahoitussektorin kehitys, ml. osuuskunnat, Helsingin kaupakorkeakoulu.

Maatalousekonomia

Väitöskirja ja väitöskirjan jälkeistä tutkimusta

Yliopistonlehtori Petri Ollila, väitöskirja 1989; Coordination of supply and demand in the dairy marketing system; transaktiokustannusteoriaan perustuva tarkastelu maatalousosuuskunnista, Helsingin yliopisto. Petri Ollila on jatkanut väitöskirjan jälkeistä tutkimusta laajalti maatalousosuustoiminnasta ja transaktiokustannusteoriasta.

Kestävä kehitys, yhteisötalous, sosiaalinen yrittäjyys

Väitöskirjat ja väitöskirjan jälkeistä tutkimusta

Pääsihteeri, FT Pekka Pättiniemi, väitöskirja 2006; Sosiaaliset yritykset työllisyyspolitiikan välineenä, Kuopion yliopisto. Työn alla keväällä 2008 Euroopan Komission rahoituksesta Mutual Learning on Social Inclusion and Social Protection rahoitettu kahdeksaa maata koskevan ”WISE Work Integration Social Enterprises as a tool for promoting inclusion” tutkimuksen Suomea koskeva osuus.

Professori Juhani Laurinkarilta on viime aikoina ilmestynyt hänen kirjoittamansa osuustoiminnan oppikirja (Laurinkari 2004) sekä hänen toimittamansa yhteisötalouden oppikirja (Laurinkari 2007). Laurinkari on julkaissut erittäin paljon tutkimuksia ja raportteja yhdessä etupäässä saksalaisten yhteistyökumppaniensa kanssa. Osuustoiminnalla on näissä tutkimuksissa merkittävä asema.

Tutkimusjohtaja, dosentti Tapani Köppä väitöskirjan jälkeistä tutkimusta seuraavista aiheista: osuustoiminta ja yhteisötalous, erityisesti osuustoiminnan idea ja soveltaminen sosioekonomisten ongelmien ratkaisuihin paikallisesti ja globaalisti, maaseutu- ja taloussosiologia, erityisesti paikalliset ja yhteistoiminnalliset sosiaaliset innovaatiot yrittäjyydessä ja palveluissa sekä niiden yhteiskunnalliset vaikutukset, yh-

teiskuntakehityksen tulevaisuudentutkimuksellinen ennakkointi ja visiointi, erityisesti taloudellisen yhteistoiminnan evoluutio.

Toiminnanjohtaja, HTT Niina Immonen, väitöskirja 2006; Yhteisötalous Suomessa. Sisäpiirin slangia vai uutta yhteistyön taloutta, Tampereen yliopisto.

Väitöskirja tekeillä

Tutkija, MMM Shimelles Tenaw, tekeillä väitöskirja aiheesta Impact of state policy on people's initiated multi-purpose co-operatives. A Comparative Case Research Study in South Finland and North-West Ethiopia, Helsingin yliopisto.

Henkilöstöomisteinen osuustoiminta, osuustoiminnan uudet sovellukset

Väitöskirjat ja väitöskirjan jälkeistä tutkimusta

Vanhempi tutkija, KTT Eliisa Troberg, väitöskirja 2000; The Relevance of Transaction Cost and Agency Theoretical Concepts to the Management of Knowledge Intensive Co-operatives, Turun kaupakorkeakoulu. Väitöskirjan jälkeistä tutkimusta mm. pienosuuskuntien menestystekijöistä, eri yritysmuotojen vaikutuksista innovatiivisuuteen sekä opiskelija-osuustoiminnasta. Keväästä 2008 Eliisa Troberg tekee tutkimusta yhdessä Tapani Köpän ja Eero Riikosen kanssa aiheesta: Avoimet innovaatiot ja osuustoiminnallisen organisaatorakenteen merkitys avoimille innovaatioille Suomessa ja Isossa Britanniassa.

Tutkimusjohtaja, LTT Eero Riikonen, väitöskirjan jälkeistä tutkimusta yhdessä Tapani Köpän ja Eliisa Trobergin kanssa: Avoimet innovaatiot ja osuustoiminnallisen organisaatorakenteen merkitys avoimille innovaatioille Suomessa ja Isossa Britanniassa.

Tutkimusjohtaja, Dosentti Tapani Köppä väitöskirjan jälkeistä tutkimusta yhdessä Eero Riikosen ja Eliisa Trobergin kanssa: Avoimet innovaatiot ja osuustoiminnallisen organisaatorakenteen merkitys avoimille innovaatioille Suomessa ja Isossa Britanniassa.

Antti Miettinen, väitöskirja 2001; Do Co-operatives Providing Welfare Services Belong to the Third Sector, ruotsalaisten hoiva-alan osuuskuntien erityispiirteistä, Kuopion yliopisto.

Väitöskirja tekeillä

KTM Pekka Arponen, tekeillä väitöskirja aiheesta Opiskelijayritystoiminnan tuottamat hyödyt ja sen toteuttaminen oppilaitoksissa, Jyväskylän yliopisto.

Verkkopedagogi, KM Pekka Hytinkoski, tekeillä väitöskirja aiheesta Verkkopedagogiikka osuustoiminnan opetuksessa, Helsingin yliopisto.

YTM Kari Pirinen, tekeillä väitöskirja aiheesta Uusosuustoiminnan alueellinen levittäytyminen, Jyväskylän yliopisto.

Ma. tutkija, KTM Johanna Österberg-Högstedt, tekeillä väitöskirja aiheesta Sosiaali- ja terveysalan osuustoiminta, Turun kauppakorkeakoulu.

Muuta

(mm. kielitieteellinen, taloushistoriallinen tutkimus, juridinen tutkimus)

Väitöskirja ja väitöskirjan jälkeistä tutkimusta

Professori Irmeli Helin, väitöskirja 1998; Vom Brodverein zum Co-op, osuustoiminnan ammattikielen muutos saksan kielessä, Helsingin yliopisto.

Professori Jukka Mähönen, Turun yliopisto, ja professori Seppo Villa, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, ovat tehneet osuustoimintajuridiikkaan kohdistuvaa tutkimusta 2000-luvulla.

Väitöskirja tekeillä

Tutkija, MMM Kaisa Huttunen, tekeillä väitöskirja aiheesta Kulutuksen, kuluttajan ja kulutusyhteiskunnan representaatiot suomalaisten osuuskauppaliikkeiden kuluttajavalituksessa, Helsingin yliopisto.

FM Satu Piispa-Hakala, tekeillä väitöskirja aiheesta Asutustilalliset ja osuustoiminta sosiaalhistorian näkökulmasta, Helsingin yliopisto.

Oikeust.lis. Seppo Pöyhönen, tekeillä väitöskirja aiheesta Omistajaoikeudet ja omistajarvo osuuskunnassa, Helsingin kauppakorkeakoulu.

Yhteiskuntat. maisteri Petteri Yli-Sikkilä, tekeillä väitöskirja aiheesta Taloudellinen yhteistoiminta ja evoluutiopsykologia, Kuopion yliopisto.

Première Conférence mondiale de recherche en économie sociale du CIRIEC

du 22 au 25 octobre 2007

Victoria, Colombie Britannique, Canada

Tutkimuskonferenssin keskeisimpiä teemoja olivat:

Yhteisötalous ja yhteisöt
Yhteisötalous ja yhteisöihin perustuva tutkimus
Yhteisötalouden merkityksen ymmärtäminen
Yhteisötalouden kehittäminen
Yhteisötalouden instituutioissa tapahtuva muutos
Yhteisötalous, tilinpito ja demokraattiset käytännöt
Julkinen talous ja yhteisötalous
Yhteisötalouden laajentaminen
Yhteisötaloudesta oppiminen
Yhteisötalouden haasteita
Sosiaalinen vastuu ja yhteisötalous
Yhteisötalous erilaisissa kansallisissa yhteyksissä
Yhteisötalous: vertailua yli rajojen
Kulttuurin ja paikan merkitys
Eettinen kauppa ja yhteisötalous
Yhteisötalouden organisaatioiden johtaminen
Yhteisötalous globaalisista näkökulmista

Reclaiming the Economy: the Role of Cooperative Enterprise, Ownership and Control

An International Conference on Cooperative Forms of Organization - Cardiff, Wales
Wednesday 6th - Friday 8th September 2006

Konferenssin tutkimuspaperit luokiteltuina eri tutkimusteemoihin

SUURI OSUUSTOIMINTA, LIIKETALOUSTIETEELLINEN TUTKIMUS

Remit Adeyamo, *Obafemi Awolowo University, Ile-Ife, Nigeria*
The Performance of Public and Cooperative Firms: Evidence from Consumers

Anjel Errasti Amozarrain, Agurtzane Begiristain Zubillaga, Antton Mendizabal, *Institute of Cooperative Law and Social Economy (GEZKI), University of the Basque Country*
The impact of re-location strategies in large co-operatives: The case of the Mondragon cooperative Fagor Electrodomésticos

Dra. Magdalena Cordobés Madueño, Dr. Manuel Paniagua Zurera, *University of Cordoba*
The Share Capital of Cooperative Societies: A Comparative Analysis of the Spanish Accounting-Legal Approach and the International Financial Accounting Standards Board

M^a del Mar Marín Sánchez and Elena Meliá Martí, *Universidad Politécnica de Valencia*
The International Accounting Standards and its Application to Cooperatives Regulated by European Cooperatives Statute

Fernando Polo-Garrido, María del Mar Sánchez-Campos, Sergio Marí-Vidal, *Polytechnic University of Valencia*
Analysis of the financial instruments for co-operatives and their accounting treatment in USA, Canada and Spain.

Joachim Ewert, *University of Stellenbosch, South Africa*
South African Cooperatives and the Governance of Global Value Chains in Wine

Mark Jones, *Rural Regeneration Unit*
North Wales Food Coops

Paul Jones, *Liverpool John Moores*
Credit unions and the promotion of financial inclusion – an analysis of the role of Government and of The Co-operative Bank in developing quality credit unions

Yathish Kumar, *Mangalore University*
Employee Training Politics and Practices in the Cooperative Sector: A Study

Ann Hoyt and Catherine Leviten-Reid, *University of Wisconsin at Madison*
Co-operatives, Non-Profits and For-Profits in the Home Care Sector: A Cost-Benefit Analysis

Alan Robb and Neil Crombie, *University of Canterbury, Christchurch, NZ*
Defeating Demutualisation: A Case Study

John Rogers, *Coordinator, Wales Institute for Community Currencies*
Theory-Practice Workshop: Time Currency—A New Mutual

Damien Rousselière, *Grenoble University* and Martine Vézina, *HEC Montreal*
Building Legitimacy of a Financial Cooperative in the Cultural Sector : A Case Study Based on Textual Analysis

Jefery J Smith
Geonomics for Co-operative Enterprise

Antonie van Rensburg, *University of Pretoria*
Role of Cooperatives in Economic Growth and Poverty Reduction in South Africa

MAATALOUS, MAASEUDUN OSUUSTOIMINTA

Dr. Gábor G. SZABÓ (Ph.D.), *Institute of Economics, Hungarian Academy of Sciences*
Co-operative Identity” – a Concept for Economic Analysis and Evaluation of Co-operative Flexibility: the Dutch Practice and the Hungarian Reality in the Dairy Sector

Paula Cabo, *Escola Superior Agrária de Bragança*
How Governance Structure of Portuguese Agricultural Credit Cooperatives Works

Ilona Banaszak and Volker Beckmann, *Humboldt University of Berlin*
Compliance with Rules and Exercising Punishment in Producer Groups in Poland

Shengzhong Huang and Rainer Kuehl, *Justus-Liebig University of Giessen*
Boards in Agricultural Cooperatives: Structure, Process and Performance

Vladislav Valentinov, *Leibniz-Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe*
Theodor-Lieser-Str. 2, 06120 Halle (Saale), Germany
Why are cooperatives important in agriculture? An organizational economics perspective

Vladislav Valentinov and Jon Hanf, *Leibniz-Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe*
Theodor-Lieser-Str. 2, 06120 Halle (Saale), Germany
The future of agricultural consulting cooperatives in Germany

Elena Meliá Martí, Gabriel Garcia Martinez, *Universidad Politécnica de Valencia*
The Competitiveness of Mediterranean Agricultural Co-operatives within the Framework of Globalisation: The Internationalisation of Agricultural Co-operatives as an Answer

Alicia Mateos Ronco, Gabriel Garcia Martinez, Immaculada Villalonga Granana, *Universidad de Valencia*
The Role of Cooperative Enterprise to Implement Rural Development Policies in the European Union

JURIDINEN TUTKIMUS

Kate Whittle, *Cooperative Business Consultants*
Employment law versus democracy – how statutory employee rights undermine the democratic management process

OSUUSTOIMINNAN TALOUSHISTORIALLINEN TUTKIMUS

Alun Burge, *Wales Cooperative Centre*
The Co-operative Movement in South Wales: A Historical Perspective

OSUUSTOIMINNAN ARVOIHIN, PERIAATTEISIIN JA FILOSOFIAAN LIITTYVÄ TUTKIMUS

Noreen Byrne, *Centre for Cooperative Studies, Cork*
Identity and Purpose of Coops: A Literature Review

Kevin Cahill, *independent researcher; author of Who Owns Britain?*
Who Owns the UK and what it means for the Co-operative movement

KESTÄVÄ KEHITYS, SOSIAALINEN YRITTÄJYYS, MONISIDOSRYHMÄT

Jim Brown, *Baker Bown Associates*
The Ethical Investment Society

Aurélié Damamme, *Institut Maghreb-Europe, Paris*
Female argan oil cooperatives in Morocco: what possibility for a sustainable development ?

Jeremy R Franks and Aileen Mc Gloin, *Newcastle University*
The Potential of Environmental Co-operatives to deliver landscape-scale environmental and rural policy objectives in the UK

Jean-Pierre Girard, *UQUAM, Montreal*
Multistakeholders co-ops: Some Critical Observation by Canadian Perspective

Hagen H e n r y, *Kauniainen/Finland*
Law matters. The legal structure of cooperatives and sustainable development

Ian Hewitt, *Nottingham Trent University*
Co-operative Design: enabling ecological sustainability

Marta Montero Simó and Alfonso Carlos Morales Gutiérrez, *University of Cordoba*
Analysis of Fiscal Measures for Social Enterprises in Spain: Cooperatives versus Insertion Companies

Mike Morin
Rearranging Our Economic System(s)

Joan S. M. Meyers, *University of California at Davis*
Working towards democracy: Overcoming class, gender, and ethnoracial inequality at One World Natural Grocery

Andy Pike, *CURDS, Newcastle University*
De-mutualisation, privatisation and local development: The Fed, Scottish and Newcastle and the demise of the socially-owned brewing industry in North East England

Linda Shaw, *Cooperative College*
Linda Shaw, The Essential Ingredient: The Cooperative Contribution to Fair Trade in Europe

Roger Spear, *Cooperatives Research Group, Open University*
Social Entrepreneurship in Cooperatives

HENKILÖSTÖOMISTEINEN OSUUSTOIMINTA, OSUUSTOIMINNAN Uudet sovellukset

Indu Kalamani, *Centre for Development Studies, Thiruvananthapuram, Kerala*
Understanding Crisis in a Workers' Cooperative: The Case of Coir spinning Cooperatives in Kerala

Eliisa Troberg, *University of Helsinki, Ruralia Institute, Co-op Studies*
The Impact of the Cooperative Form on Factors Enhancing Innovativeness in Research Work

Patrick Laviolette, *UCL*
Housing Improvisation: The Creative, Mobile and Experiential Improvements of Short-life Coops

Yair Levi, *Centre for the Advancement of the Social Economy in Israel*
The Notion of Nonprofit: Ambiguities and a Research Proposal

Barbara Luppi, Massimiliano Marzo, and Antonello Eugenio Scorcu, *University of Bologna*
Are No Profit Firms Riskier? A Credit Risk Model for Italian No Profit SMEs

Linda Mapp, *Birmingham Business School*
Promoting the Idea of Women as Co-operators: A Review of Research

Joshua Wanjare and Julia Meaton, *Huddersfield University Business School*
Enabling Environment: The Case of Worker Co-operatives in Britain

David Wheatcroft, *Employee Ownership Manager SHCA 20/20*
Caring for the Good of it: Sunderland Home Care Associates 20/20

Suuri osuustoiminta, liiketaloustieteet
15 paperia

Kestävä kehitys, sosiaalinen yrittäjyys, monisidosryhmät
12 paperia

Henkilöstöomisteinen osuustoiminta, uudet sovellukset
8 paperia

Maatalous, maaseudun osuustoiminta
8 paperia

Osuustoiminnan filosofiaan liittyvä tutkimus
2 paperia

Historiaan liittyvä tutkimus
1 paperi

Juridinen tutkimus
1 paperi

Mapping Co-operative Studies in the New Millennium

May 28-31 2003, University of Victoria

Teemat

Co-operative Distinctiveness – Matters of Social Responsibility
Co-operatives and the State
Worker Co-operatives
New Co-operative Forms: Solidarity Co-ops and the Ontario Energy Co-operative
Co-operative Values and Identity
Global Perspectives
Co-operative Housing
Co-operative Studies – The Role of Universities
Co-op Theory: Starting Co-operatives
Co-operatives and Aboriginal Peoples
Co-operatives Amid Rapid Change
Co-operatives Making Adjustments
Co-operative Banking: Recent Trends
Co-operative Theory
Culture and Co-operatives
Agricultural Co-operatives in Transition
Co-operatives and Social Change
Research into Co-operatives and Demutualisation
Research and Co-operative Development
Gender and Co-operatives

Keskeisiä EMES (European Research Network) -verkostoon kuuluvia yliopistoja ja tutkijoita

Centre for Co-operative Studies (CCS) - University
College Cork
<http://www.emes.net/index.php?id=186>
Mary O'SHAUGHNESSY

Centre de Recherches Interdisciplinaires pour la
Solidarité et l'Innovation Sociale (CERISIS), Marthe
Nyssens
<http://www.emes.net/index.php?id=184>

CES - <http://www.emes.net/index.php?id=184>
Centre d'Economie Sociale
University of Liège, Belgium
<http://www.emes.net/index.php?id=352>
Jacques DEFOURNY
<http://www.emes.net/index.php?id=170>

CESIS - <http://www.emes.net/index.php?id=170>
Centro de Estudos para a Intervenção Social
Lisbon, Portugal
<http://www.emes.net/index.php?id=171>
Heloísa PERISTA
<http://www.emes.net/index.php?id=168>

CIES - HYPERLINK
<http://www.emes.net/index.php?id=168>
Centro de Investigación de Economía y Sociedad
Barcelona, Spain,
<http://www.emes.net/index.php?id=169>
Isabel VIDAL
<http://www.emes.net/index.php?id=191>

CRIDA - <http://www.emes.net/index.php?id=191>
Centre de Recherche et d'Information sur la Démoc-
ratie et l'Autonomie, Paris, France
<http://www.emes.net/index.php?id=223>
Laurent FRAISSE, <mailto:fraisse@iresco.fr>
<http://www.emes.net/?id=193>

CRU - Co-operatives Research Unit

The Open University, Milton Keynes, United King-
dom
<http://www.emes.net/index.php?id=324>
Roger SPEAR, <http://www.emes.net/index.php?id=194>

SSAN - <http://www.emes.net/index.php?id=194>
Istituto Studi Sviluppo Aziende Non Profit Universi-
ty of Trento, Italy
<http://www.emes.net/index.php?id=327>
Carlo BORZAGA, <http://www.emes.net/index.php?id=195>

SH - Södertörns högskola Huddinge, Sweden
<http://www.emes.net/index.php?id=328>
Yohanan STRYJAN

Institutionaalisten jäsenten ohella EMES-verkoston
kuuluu 10 yksittäistä tutkijajäsentä mm. Suomesta
Pekka Pättiniemi ja Ruotsista Victor Pestoff.

Työntekijäomisteisuuden vaikutuksiin kohdistuvia tutkimuksia 2000-luvulla

Romero, Antonio J. & Pérez, Miguel (2003) Organizational Culture, Individual Differences and the Participation System in Cooperativism of Associated Workers in Andalusia, Spain, *Annals of Public and Cooperative Economics* 74 (2), 283-320.

Bibby, Andrew (2004) Financial Participation by Employees in Co-operatives in Britain, HYPERLINK "<http://www.ingentaconnect.com/content/ukscos/jcs>" \o "Journal of Co-operative Studies" *Journal of Co-operative Studies*, Volume 37, Number 2, August 2004, pp. 5-15(11)

Fici, Antonio (2004) Financial Participation by Employees in Co-operatives in Italy, HYPERLINK "<http://www.ingentaconnect.com/content/ukscos/jcs>" \o "Journal of Co-operative Studies" *Journal of Co-operative Studies*, Volume 37, Number 2, August 2004, pp. 16-56(41)

Ofeil, K.A. (2005) Participative Schemes and Management Structures of Ghanaian Co-operatives, HYPERLINK "<http://www.ingentaconnect.com/content/ukscos/jcs>" \o "Journal of Co-operative Studies" *Journal of Co-operative Studies*, Volume 38, Number 3, December 2005, pp. 14-26(13)

Höckertin, Cathrine (2006) The Impact of Ownership on Psychosocial Working Conditions: A Multilevel Analysis of 60 Workplaces, *Economic and Industrial Democracy*, Vol. 27, No. 2, 245-284 (2006)

Logue, John & Yates, Jacquelyn S. (2006) Cooperatives, Worker-Owned Enterprises, Productivity and the International Labor Organization, *Economic and Industrial Democracy*, Vol. 27, No. 4, 686-690 (2006)

Carter, Neil (2006) Political Participation and the Workplace: The Spillover Thesis Revisited, HYPERLINK "<http://www.ingentaconnect.com/content/bpl/bjpi>" \o "British Journal of Politics and International Relations" *British Journal of Politics and International Relations*, Volume 8, Number 3, August 2006, pp. 410-426(17).

Lima Jacob Carlos (2007) Workers' Cooperatives in Brazil: Autonomy vs Precariousness, *Economic and Industrial Democracy*, Vol. 28, No. 4, 589-621 (2007)

Osuustoiminnan uusia sovelluksia koskevia tutkimuksia

Osuustoiminnan uusia sovelluksia koskevista tutkimuksista voidaan mainita mm.

Taiteen alan osuuskuntia koskevat tutkimukset Kanadassa (British Columbia Institute for Co-operative Studies)

Terveysalan osuuskuntia koskevat tutkimukset Iossassa Britanniassa, esimerkiksi LG Glynn; M Byrne, J Newell, AW Murphy (2004) The effect of health status on patients' satisfaction with out-of-hours care provided by a family doctor co-operative, *amily Practice*, Volume 21, Number 6, December 2004, pp. 677-683(7)

Ruokaosuuskuntia koskevat tutkimukset, esimerkiksi Freathy, Paul (2003) The role of voluntary food co-operatives in the retail marketplace: some theoretical considerations, *The International Review*

of Retail, Distribution and Consumer Research, Volume 13, Number 4, 2003, pp. 423-434(12)

Asunto-osuuskuntia koskevat tutkimukset kuten Ruonavaara, Hannu (2005) How Divergent Housing Institutions Evolve: A Comparison of Swedish Tenant Co-operatives and Finnish Shareholders' Housing Companies, *Housing, Theory and Society*, Volume 22, Number 4, Number 4/December 2005, pp. 213-236(24) ja Pederson, Roy Perg (2003) Co-operative Housing: The Norwegian Housing Model, *Review of International Co-operation*, Vol. 96 No. 1/2003, pp 13-17

Vaihtoehtoisten työllistymisaloitteiden tutkimus kuten Morris Jonathan (1987) Alternative Employment Initiatives in Wales: a critical review, *Policy & Politics*, Volume 15, Number 1, January 1987, pp. 9-16(8).

Osuustoiminta-aiheisia artikkeleita julkaisevia kansantaloustieteen aikakauskirjoja

Laatulehdet, jotka julkaisevat melko säännöllisesti juttuja aiheesta:

Cambridge Journal of Economics
Journal of Comparative Economics
Journal of Economic Behavior and Organization
Industrial & Corporate Change
Industrial & Labor Relations Review
Industrial Relations
Journal of Banking and Finance (osuuspankit)
Journal of Risk and Insurance (vakuutusala)
Journal of Economic Issues

Erikoistuneita julkaisuja, jotka julkaisevat usein aiheesta (hyvätasoisia lehtiä, joskaan ei yhtä korkeatasoisia kuin yllä olevat):

Economic and Industrial Democracy
Annals of Public and Cooperative Economics
Advances in the Economic Analysis of Participatory and Labor-Managed Firms
Journal of Socio-Economics
Review of Social Economy
Review of Radical Political Economy
Fonteyne, Wim (2007): 'Cooperative Banks in Europe: Policy Issues', *IMF Working Paper 159 / 07*.

Keskeistä osuuspankkeihin ja keskinäiseen vakuutustoimintaan liittyvää kirjallisuutta

Hesse, Heiko and Martin Cihak (2007) "Cooperative Banks and Financial Stability" *IMF Working Paper*, WP/07/02.

Cuevas, Carlos and Klaus Fischer (2006): Cooperative Financial Institutions: Issues in Governance, Supervision and Regulation, The World Bank Working Paper No. 82.

Annals of Public and Cooperative Economics special issue September 2005, 76(3), edited by Donal McKillop

Managerial Finance special issue, edited by Donal McKillop and John Wilson 2006?

Lang, Günter and Peter Welzel (1996): Efficiency and Technical Progress in Banking: Empirical Results for a Panel of German Cooperative Banks, *Journal of Banking and Finance* 20: 1003-23.

Altunbas, Yener, Lynne Evans and Philip Molyneux (2001): Bank Ownership and Efficiency, *Journal of Money, Credit and Banking*, 33(4): 926-54.

Esho, Neil (2001): The Determinants of Cost Efficiency in Cooperative Financial Institutions: Evidence from Australia, *Journal of Banking and Finance* 25: 941-64

Angelini, P., R. Di Salvo and G. Ferri (1998): Availability and Cost of Credit for Small Businesses: Customer Relationships and Credit Cooperatives, *Journal of Banking and Finance* 25 (6-8): 925 – 54.

Emmons, William and Frank A. Schmid (2002): Pricing and Dividend Policies in Open Credit Cooperatives, *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, 158 (2): 234-55.

Guinnane, T. (2002): Delegated Monitors, Large and Small: Germany's Banking System, 1800-1914. *Journal of Economic Literature*, Vol. 60, No. 1, 73-124.

Amess, Kevin and Barry Howcroft (2001): Corporate Governance Structures and the Comparative Advantage of Credit Unions, *Corporate Governance* 9(1): 59 – 65.

Keskinäinen vakuutustoiminta:

Lai, Gene C. – Limpaphayom, Piman (2003): Organizational Structure and Performance: Evidence from the Non-life Industry in Japan, *Journal of Risk and Insurance*, 70(4): 735-57.

Cummins, J. David – Rubio-Misas, Maria – Zi, Hongmin (2004): The Effect of Organizational Structure on Efficiency, *Journal of Banking and Finance* 28: 3113-50.

Greene, William H. – Segal, Dan (2004) The Efficiency and Profitability in the US Life Insurance Industry, *Journal of Productivity Analysis*, 21 (3): 229 – 47.

Mikrorahoitus:

Armendariz de Aghion, B. & Morduch, J. (2005): *Economics of Microfinance*. MIT Press.

Pitt, M. & Khandker, S. (1998): The Impact of Group-Based Credit Programs on Poor Households in Bangladesh: Does the Gender of Participants Matter? *Journal of Political Economy*, Vol. 106, No. 5, 958-996.

Banerjee, Abhijit V., Timothy Besley, and Timothy Guinnane (1994): Thy Neighbor's Keeper: The Design of Credit Cooperatives with a Theory and A Test, *Quarterly Journal of Economics*, 109(2): 491-515.

Ghatak, Maitreesh and Timothy W. Guinnane (1999): The Economics of Lending with Joint Liability: Theory and Practice, *Journal of Development Economics*, 60: 195-228.

Osuustoimintakirjallisuutta kansantaloustieteen huippulehdissä

American Economic Review

Vanek, Jaroslav (1969): Decentralization Under Workers' Management: A Theoretical Appraisal, 59 (5): 1006-14.

Craig, Ben and John Pencavel (1992): The Behavior of Worker Cooperatives: The Plywood Companies of the Pacific Northwest, 82(5): 1083 – 105.

Dow, Gregory K. (1993): Why Capital Hires Labor: A Bargaining Perspective, 83(1): 118-34.

Ben-Ner, Avner and Byoung Jun (1996): Employee Buyout in Bargaining Game with Asymmetric Information, 86 (3): 502 – 23.

Journal of Political Economy

John Pencavel and Ben Craig (1994): The Empirical Performance of Orthodox Models of the Firm: Conventional Firms and Worker Cooperatives, 102 (4): 718 – 44.

Banerjee, Abhijit, Dilip Mookherjee, Kaivan Munshi and Debraj Ray (2001): 'Inequality, Control Rights, and Rent Seeking: Sugar Cooperatives in Maharashtra', 109: 138-190.

Quarterly Journal of Economics

Atkinson, A.B. (1973) Worker Management and the Modern Industrial Enterprise, 87(3): 375 – 92,

Banerjee, Abhijit V., Timothy Besley, and Timothy Guinnane (1994): Thy Neighbor's Keeper: The Design of Credit Cooperatives with a Theory and A Test, 109(2): 491-515.

Econometrica

Dreze, Jacques H. (1976): Some Theory of Labor Management and Participation, 44(6): 1125-39.

Economic Journal

Meade, James E. (1972): The Theory of Labour-Managed Firms and of Profit Sharing, 825 (325): 402-48.

Backus, David and Derek C. Jones (1977): British Producer Cooperatives in the Footwear Industry: An Empirical Evaluation of the Theory of Financing, 877: 488 – 510.

Kahana, Nava and Shmuel Nitzan (1993): The Theory of the Labour-Managed Firm Revisited: The Voluntary Interactive Approach, 103(419): 937 – 45.

Liiketaloustieteen keskeiset osuustoimintatutkimuksen teemat ja niistä tehdyt tutkimukset.

TEEMA	TUTKIMUKSET
<p>Osuustoiminnan arvot, periaatteet ja yhteiskuntavastuu</p>	<p>osuustoiminnan arvot (Davis, 1988)</p> <p>osuustoiminnan arvot ja pääoman kerääminen (Davis ja Worthington, 1993)</p> <p>osuustoiminnan periaatteet (Nilsson, 2001)</p> <p>osuuskuntien arvoista niiden menestystekijänä (Bickle & Wilkins, 2000)</p> <p>arvojen roolista osuuspankkitoiminnassa (McCarthy, 2002)</p> <p>osuustoiminnan periaatteista osuuskuntien ohjenuorana (Passey, 2005)</p> <p>osuustoiminnan periaatteista ja arvoista osuusliiketoiminnassa (Novkovic, 2006)</p> <p>johtamisesta, moraalista ja osuustoiminnasta globalisaation aikana (Münkner, 2006)</p> <p>ilosta, politiikasta ja osuustoiminnan periaatteista (Kaswan, 2007)</p> <p>osuustoiminnan periaatteiden ja arvojen roolista osuuskuntien raportoinnissa (Hicks, Maddocks, Robb, & Webb, 2007)</p> <p>osuuskuntien identiteetti ja johtaminen (Davis, 1995)</p> <p>arvojohtaminen jäsenperusteisissa organisaatioissa (Davis, 1996)</p> <p>johtamisesta moraalista ja eettisestä näkökulmasta (Natale, Libertella, & Rotschild, 2007)</p> <p>liiketoimintaetiikka osuuspankissa (Kitson, 1996)</p> <p>demokraattinen oikeudenmukaisuus työosuuskunnissa (Darr & Lewin, 2001)</p> <p>luotto-osuuskuntien yhteiskuntavastuullisista investoinneista (Valor, Palomo, Iturrioz, & Mateu, 2007)</p> <p>osuuskuntien rooli yhteisöissään (Fulton & Ketilson, 1992)</p> <p>osuuspankkien identiteetti (Wilkinson & Balmer, 1996)</p> <p>osuuskuntien rooli yhteisöissään (Fulton & Ketilson, 1992)</p> <p>yhteiskuntavastuun motiivit osuuskunnissa (Mattila, 2006)</p> <p>osuuskuntien henkilöstön käsitykset yhteiskuntavastuusta (Mattila, 2007)</p> <p>osuuskauppojen yhteiskuntavastuu (Uski, Jussila, & Kovanen, 2007)</p> <p>asiakasomisteisten osuuskuntien alueellinen vastuullisuus (Jussila, Tuominen, & Kotonen, 2007)</p> <p>osuuskuntien arvojen ymmärtäminen ja sisäistäminen (Mattila, 2008)</p> <p>organisaatiotyyppien yhteiskuntavastuuraportoinnin erot metsäteollisuudessa (Tuominen, Uski, Jussila, & Kotonen, 2008)</p>

TEEMA	TUTKIMUKSET
Jäsenten sekä osuuskuntien henkilöstön asenteet ja käyttäytyminen	<p>organisaatioon sitoutuminen osuuskunnissa (Oliver, 1984)</p> <p>organisaatioon sitoutuminen osuuskunnissa (Wetzel & Gallagher, 1990)</p> <p>henkilöstövoimavarojen johtamisesta osuuskuntien suorituskyvyn tekijänä (Arcand, Bayad, & Fabi, 2002)</p> <p>sitoutumisen rakentaminen osuuspankeissa (Byrne & McCarthy, 2005)</p> <p>henkilöstövoimavarojen johtaminen osuuskunnissa (Davis, 2006)</p> <p>identifioitumisesta luottamuksen rakentajana osuuskunnissa (Ole Borgen, 2001)</p> <p>luottamuksen kognitiiviset ja affektiiviset edeltäjät osuustoiminnallisissa organisaatioissa (Morrow, Hansen, & Pearson, 2004)</p> <p>ryhmäidentifioituminen rautatavaraosuuskunnissa (Stoel & Sternquist, 2004)</p> <p>jäsenten sitoutumisen tekijät (Fulton & Adamowicz, 1993)</p>
Omistajuus ja valta (governance)	<p>konfliktit ja niiden selvittäminen (Darr, 1999)</p> <p>erimielisyyksien sovittelu osuustoiminnallisessa yrityksessä (Gibson, Bottom, & Murningham, 1999)</p> <p>valtapyrkimykset osuuskunnissa (Hernandez, 2006)</p> <p>pienien tuottajaosuuskuntien hallinnan dynamiikka ja dilemmat (Oliver, 1989)</p> <p>osuuskuntien omistajaohjaus (Cornforth, 2004)</p> <p>osuuskuntien hallinnoimisesta ja johtamisesta sekä arvonaluontistrategioista ja organisaatioiden kokoonpanosta (Malo & Vézina, 2004)</p> <p>osuuskuntien hallinnoimisesta (Spear, 2004)</p> <p>osuuskuntien hallinnoimisesta (Bakaikoa, Errasti ja Begiristain, 2004)</p> <p>tuottajaosuuskuntien hallinnoimisesta (Bataille-Chedotel & Huntzinger, 2004)</p> <p>osuuskuntien omistajaohjauksen erityiskysymyksistä (Davis, 2001)</p> <p>valvontaelinten roolista osuuspankeissa (Byrne, McCarthy, & Ward, 2007)</p> <p>osuuspankkien omistajaohjaus, hajautunut omistus ja tehokkuus (Gorton & Schmid, 1999)</p> <p>ylijäämäpalautuksesta osuuskunnissa (Srinivasan & Phansalkar, 2003)</p> <p>luotto-osuuskuntien hallinnointi ja osuustoiminnallisen yritysmuodon säilyminen (Davis, 2001)</p> <p>demokraattinen hallinto ja päätöksenteko (Anderson, 1987)</p> <p>aiheena uudet osuustoiminnalliset mallit ja omistaminen (Chaddad & Cook, 2004)</p> <p>asiakasomistajuuden ulottuvuudet (Jussila, 2007)</p> <p>asiakasomisteisten osuuskuntien hallintaan liittyvistä voimista ja jännitteistä (Jussila, Saksa, & Tienari, 2007)</p>

TEEMA	TUTKIMUKSET
<p>Osuuskuntien johtaminen ja kilpailuedut</p>	<p>osuuskuntajohtaminen (Cornforth, 1995) osuuskuntien kilpailuedusta (Spear, 2000) vähittäismyyntiosuuskuntien menestystekijät (Spear, Aiken, & Newholm, 2003) osuuskuntajohtamisen kehittäminen (Davis, 1997) globalisaation vaikutukset osuustoimintayritysten strategioihin (Fajaliou, 2003) osuuskuntien johtaminen (Donaldson, 2003) johtamismalli osuuskuntien menestyksen arviointiin (Lluch, Gomis, & Jiménez, 2006) paikallisuus tehokkuuden edistäjänä (Bos & Kool, 2006) rahoitusalan osuuskuntien rakenteesta, johtamisesta ja suorituskyvystä (McKillop, 2005) osuuskuntajohtajien palkkauksesta ja koulutuksesta (Barros & Santos, 2003) osuuskuntien johtajien riskienhallintatietämyksestä (Hailu, Goddard, & Jeffrey, 2007) jäsenkunnan heterogeenisyyden hallinnasta (Hanf & Schweickert, 2007) osuuskunnan strategiat: teoria ja käytäntö (Peterson & Anderson, 1996) maatalousosuuskuntien johtamiskäytännöt ja taloudellinen suorituskyky (Azzam & Turner, 1991) osuuskuntajohtajien palkkiot (King, Trechter, & Cobia, 1998) osuustoimintayritykset ja organisaatioteoria (Helmbert & Hoos, 1995) osuuskunnan strategiat: teoria ja käytäntö (Peterson & Anderson, 1996) uudet osuustoiminnalliset mallit ja organisaatioiden rajat (Cook & Chaddad, 2004) verkkoketjut (Lazzarini, Chaddad, & Cook, 2001) johtamiskäyttäytyminen maatalousosuuskunnissa (Cook, 1994) maatalousosuuskuntien johtamiskäytännöistä ja taloudellisesta suorituskyvystä Azzam ja Turnerin (1991) hybridiorganisaatioiden leikkauspinoista (Caswell, 1989) viljanmyyntiosuuskuntien strategiset allianssit ja yhteisyritykset (Fulton, Popp, & Gary, 1996)</p> <p>paikallisten osuuspankkien selviytymisstrategiat (Kettunen, 1984) paikallisuus ja alueellisuus asiakasomisteisten osuuskuntien liiketoiminnassa (Tuominen, Jussila, & Saksa, 2006) alueellinen osuuskauppatoiminta strategisen verkostoteorian valossa (Uski, Jussila, & Saksa, 2007) osuuspankkien institutionaaliset ja kilpailulliset paineet sekä niiden strategiset vastaukset (Saksa, 2007) tuottaja- ja markkinointiosuuskuntien institutionaalisista ympäristöistä ja strategioista (Saksa, Jussila, & Tuominen, 2007)</p>

Lisää tietoa hankkeesta osoitteessa <http://www.lut.fi/cbm>.

Esimerkkejä Mondragonia koskevista tutkimuksista: Lutz, M.A. (1997) "http://www.ingentaconnect.com/search/article?title=worker+co-operatives&title_type=tka&year_from=1998&year_to=2008&database=1&pageSize=20&index=7" \o "The Mondragon co-operative complex: an application of Kantian ethics to social economics" <http://www.ingentaconnect.com/content/mcb/006>" \o "International Journal of Social Economics", Volume 24, Number 12, 1997 , 1404-1421(18) ja Litzarralde I. & Etxeberria I.I. (2005) Can Co-operative Networks and Governance Structures Stay Competitive in a Growing Europe? The Mondragon Experience, Review of International Co-operation. Vol. 98 No.1/2005, 70-78.

Esim. Harper, M. (1992) The critical factors for the success of co-operatives and other group enterprises, HYPERLINK"<http://www.ingentaconnect.com/content/itpub/sedv>" \o "Small Enterprise Development", Volume 3, Number 1, March 1992 , pp. 14-21(8) ja Hansen, G. B. (1996) http://www.ingentaconnect.com/search/article?title=worker+co-operatives&title_type=tka&year_from=1998&year_to=2008&database=1&pageSize=20&index=8" \o "Using group entrepreneurship to create new enterprises systematically" , <http://www.ingentaconnect.com/content/itpub/sedv>" \o "Small Enterprise Development" , Volume 7, Number 1, March 1996. 17-30(14).

Esim. Vakoufaris, H., Kizos, T., Spilanis, I., Koulouri, M.& Zacharaki, A. (2007) Women's Cooperatives and their Contribution to the Local Development of the North Aegean Region, Greece, Journal of Rural Co-operation, Vol. 35, No 1, 19-42.

Troberg, Eliisa (1997) Työosuustoiminnan erityispiirteet ja niiden vaikutukset osuustoiminnalliseen yhteisyritykseen, Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja D-7:1997, Turku ja Troberg, Eliisa (2000) The Relevance of Transaction Cost and Agency Theoretical Concepts to the Management of Knowledge Intensive Co-operatives. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja Sarja A2:2000, Turku.

■ Samoin kuin muut yritysmallit myös osuustoiminta tarvitsee kehityäkseen sijansa yliopistojen ja korkeakoulujen tutkimuksessa ja opetuksessa. Toivomme, että tämä Osuustoiminnan neuvottelukunnan aloitteesta laadittu selvitys osuustoimintatutkimuksesta maailmalla ja Suomessa auttaa paitsi Osuustoiminnan neuvottelukuntaa myös opetushallintoa, yliopistoja, korkeakouluja ja tutkijoita pohtimaan toimenpiteitä, joilla osuustoiminnan akateemisen tutkimuksen ja opetuksen asemaa voitaisiin tulevina vuosina kehittää. Todennäköisesti vastaavaa raporttia ei ole tehty missään päin maailmaa, joten tämä selvitys on samalla pioneerityötä.

OSUUSTOIMINNAN NEUVOTTELUKUNTA